

Saksbehandler: Liv Janne Dehlin

Referatsaker

1. Protokoll fra møte i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn 30. mai 2006 (*vedlagt*)
2. Protokoll fra møte i Katolsk-luthersk samtalegruppe 16. mai 2006 (*vedlagt*)
3. Referat fra møte i Samarbeidsråd for Menighet og Misjon (SMM) 14.-15. juni 2006 (*vedlagt*)

Forslag til vedtak

Mellomkirkelig råd tok referatsakene til orientering.

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn

Telefon: styreleder Jan Benj. Rødner 23 33 26 60 koordinator Anders Huuse Kartzow 23 08 13 40

Referat møte i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn

Tid: Tirsdag 30. mai kl. 16.00

Sted: Grønland kulturstasjon, Tøyenbekken 5, Grønland i Oslo

Til stede

Britt Strandlie Thoresen	Baha'i-samfunnet
Egil Lothe	Buddhistforbundet
Hoa Tran	Buddhistforbundet
Vebjørn Horsfjord	Den norske kirke
Jan Benj. Rødner	Det Mosaiske Trossamfund
May Lisbeth Myrdal	Den Katolske Kirke
Kathrine Stenberg	Holistisk Forbund
Bjørn Jansen	Holistisk Forbund
Bente Sandvig	Human-Etisk Forbund
Kristin Mile	Human-Etisk Forbund
Karima Solberg	Islamsk Råd Norge
Dag Nygård	Norges Frikirkeråd
Marit Kromberg	Norges Frikirkeråd (fungerte som referent)
Rai Sharma	Sanatan Mandir Sabha
Gopal K. Sharma	Sanatan Mandir Sabha
Sumeet Singh	Sikh-menigheten
Sundeep Singh	Sikh-menigheten

Forfall:

Ingrid Vad Nilsen	Den norske kirke
Are Svendsen	Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige
Espen Lynne Amundsen	Jesu Kristi Kirke av Siste Dagers Hellige
Anne Kirsti Brække	Kristensamfunnet

1 Innkalling, sakliste og saker til eventuelt

Innkalling og sakliste ble godkjent. Det ble meldt 3 saker til eventuelt.

2 Godkjenning av STL-referat fra 6. april

Referatet som var sendt ut på forhånd, ble godkjent.

3 Referater

- a) AU – referat 08.05.2006 var sendt ut med sakspapirene og ble tatt til orientering.

4 Orienteringssaker

1. Postliste. Postliste 2903 – 2505 var sendt ut med sakspapirene og ble tatt til orientering.
2. Oslo-koalisjonen: Se sak 6 nedenfor.
3. HL-senteret: Britt Strandlie Thoresen minnet om åpningen av HL-senteret i Villa Grande 23. august og om nødvendigheten av påmelding. Det er også ønskelig med ungdomsrepresentanter fra de ulike medlemssamfunnene.
4. Nasjonal Dialogkonferanse Villa Grande 28.- 29. oktober.
Sakene ble tatt til orientering.

5 Invitasjon om samarbeid KRL-konferanse.

Karima Solberg og Bente Sandvig er villige til å delta på arbeidsmøtet 24. august. Koordinator følger opp. Flere er interessert i selve konferansen.

6 Vedtekter for Oslo-koalisjonen

Utkastet er ikke ferdig til utsending ennå. Dag Nygaard orienterte fra styremøte 29.05. Det er ennå uklart hvordan de tre konstituerende organisasjonene ønsker vedtektene. Det forutsettes at dette avklares i et møte mellom partene slik at saken kan være forberedt til et av våre rådsmøter til høsten. Utkastet til vedtekter bør sendes på en foreløpig høring til rådsmedlemmene før sommerferien.

7 En moderne stats oppgaver i forhold til tro og livssyn

Et forslag til mandat for en arbeidsgruppe var sendt ut med sakspapirene. Rådet ba om at Stortingets KUF-komite føyes til som en av mottakerne.

Det ble foreslått at Sultan Shoaib deltar fra IRN (med forbehold om hans samtykke) samt at Sumeet Singh deltar fra Sikh-menigheten i tillegg til Per Tangaard, Dag Nygaard og Bente Sandvig. Bente Sandvig innkaller og gruppa konstituerer seg selv.

Rådet ønsker å være i dialog med gruppa i løpet av høstens arbeid med våre egne høringssvar i forbindelse med Stat-kirke-utredningen. Utvalget skal være ferdig med sitt arbeid innen 15. november.

8 Søknad om penger til lokalt dialogarbeid i Stavanger

AU har foreslått å bevilge 10 000 kroner. Rådet godkjente dette.

9 Forslag til høringssvar vedrørende *Utkast til veileder om utredning av likestillingsmessige konsekvenser knyttet til personer med innvandrerbakgrunn, samer og nasjonale minoriteter*

AUs utkast til svar var sendt ut med sakspapirene. Rådet godkjente dette.

10 Høring: NOU 2006 Staten og Den norske kirke

STL minner medlemmene om saken og ber alle om å arbeide videre med den. Høstens møter vil vise om det vil være mulig å avgi en felles uttalelse om visse prinsipielle punkter. Jf. også sak 7 ovenfor.

11 Møteplan for rådsmøter STL 2. halvår 2006

29. august	kl 16.30 – 19.30
10. oktober	kl 16.30 – 19.30
28. november	kl 16.30 – 19.30

12 Bente Guro Møller orienterte om utstillingen *Våre hellige rom*

Utstillingen planlegges åpnet i september 2007. Prosjektets overordnede tema er religioner ”i utlendighet”, og utstillingen vil bli til i samarbeid mellom en prosjektgruppe innen *Internasjonalt Kultursenter og Museum (IKM)* og 6 utvalgte religioner. Det er planlagt å utdanne ungdommer som tilhører forskjellige trossamfunn til omvisere i utstillingen.

13 Eventuelt

Egil Lothe:

1. ber om at Leder og AU følger opp saken om dobbeltmedlemskap løpende under sommeren;
2. minner om eksisterende MOMS-kompensasjonsordning med søknadsfrist 1.06.06;
3. ber om at arbeidet med MOMS-kompensasjonen generelt settes på dagsordenen til neste rådsmøte

Jan B. Rødner minnet om seminaret om økonomiske spørsmål i forbindelse med Stat – kirke-utredningen som er planlagt til høsten.

May-Lisbeth Myrhaug foreslo at STL ut-/oppforderer medlemmene til å orientere hverandre om hva vi selv arbeider med og hvilke saker vi ønsker at Rådet skal ta opp. AU vil følge opp dette.

Marit Kromberg delte ut brosjyrer for *Nasjonal fagkonferanse om tros- og livssynsfrihet for mennesker med utviklingshemming eller nedsatt kommunikasjonsevne* som finner sted fredag 3. november, 2006.

Oslo, den 30. mai 2006

Marit Kromberg
referent

Protokoll fra møte i den katolsk-lutherske samtalegruppen 16.5.2006 KATLUSA

Tilstede: Gerhard Schwenzer
Forfall: Åse Cameron, Bernt Eidsvig

Biskop Kvarme åpnet med andakt og bønn.

KATLUSA 1/2006

Kommentar til sak KATLUSA 7/2005 Protokoll fra møte 20.5.2005: Riktig navn er K. Krogh-Tonning.

Vedtak: Protokollen godkjent

KATLUSA 2/2006 Orienteringssaker

Vedtak: Tas til orientering.

KATLUSA 3/2006

Den katolsk-lutherske samtalegruppen gratulerer Arne Kirsebom med utnevnelsen til generalvikar i DKK.

Orientering fra DKK:

- medlemsregister: Brevene fra fylkesmann om tilhørighet til Dnk sendes ut for tiden.
- Staten burde ikke belaste DKK for dobbeltregistreringen. Vi må finne en bedre løsning slik at ikke folk automatisk havner i medlemsregisteret hos Dnk. Bevisbyrden burde ikke ligge hos det enkelte medlem. Dette er et akutt problem.
- Avgjørelsen for etablering av presteseminar er tatt. Et av de gjenstående spørsmål er hvor mye som kan tilbys av studiegangen innenfor universitetsmiljøet i Oslo.
- Mange av gjestearbeiderne er polske og trenger sjelesorg mens de er i Norge. I perioder fordobles antall katolikker i Norge på grunn av at det er mange gjestearbeidere med midlertidig opphold i landet.
- Spennende endringsprosesser i den katolske kirke på grunn av den store innvandringen.

Samtalegruppen ber biskopene om å skrive et brev til myndighetene om opprydding i forhold til medlemsregisteret (se vedlegg)

Orientering fra Dnk:

- homofilisaken (drøftes på møtet i KATLUSA høsten 2006)
- sterk fokus på spørsmålet stat-kirke
- høringsbrev som går til alle menigheter i Dnk i denne saken
- Brevet skaper en del debatt. 2500 høringsinstanser
- Saken skal opp på KM i høst, der bispedømmerådenes hørings svar skal foreligge

- Kommentarer fra DKK:
- Uheldig med medlemskontingent- dette ville gjøre kirken til en "klubb".
- DKK etablerer en gruppe som skal arbeide med spørsmålet og avgi et høringsvar. Løsningen skal bli til det beste for hele kristenfolket i Norge.
- Statskirkeordningen er en anakronisme, men formen for fremtidig arbeid er viktig. Kirken skal fortsatt ha en mulighet for å influere samfunnet. Det er også i DKKs anliggende. Det viktige er at det kristne budskapet forblir levende i folket.
- Viktig at ikke Dnk faller fra hverandre i en masse små retninger. Ingen er interessert i det.

Kommentarer fra Dnk:

- Bakkevigutvalget: Religionsfriheten er styrende. Prinsipiell tenkning om religionsfrihetsbegrepet- sett i relasjon til statens verdi.
- Dersom stat- kirke skilles, har Dnk en organisasjon som er laget for helt andre forhold. "Skilsmisse" forutsetter en oppbygging av en ideologi og en kultur som gir kirken en mye mer robust status og internkultur enn det vi har per dag, i stor avhengighet av staten. Vi kan muligens lære noe fra andre kirkesamfunn i Norge i dag som har en langt mer uavhengig status.

Andre områder til orientering fra Dnk:

- Gud i storbyen: Vår kirke er bygget opp med utgangspunkt i det gamle bygde-Norge. Nå lever vi i en urban kontekst. Prosjekt: Jobbe med trender og tendenser i storbyen. Evangelisering og fellesskap i storbyen. Organisasjon og struktur i kirken i storbyen.
- Hvor er det kirkelige nærvær i de urbane sentre? Samarbeid med en rekke grupper og organisasjoner. Ungdomskatedral, gatekapell, hva gjør vi med hele Nydalenområde i skjæringspunktet mellom tre geografiske menigheter, både tenke gjennom situasjonen
- Eks. studentprest. Ingen geografisk menighet. Dnk har en utfordring å se mennesker utenfor den geografiske menigheten.
- Eks. Trefoldighetskirken: både soknekirke og sentrumskirke. Per Arne Dahl engasjert som sentrumsprest i 50 %; blant annet for å trekke en del mennesker til gudstjeneste og for å bidra til å lage en annen gudstjeneste/liturgi. Diakonalt arbeid sammen med bydelen; å lage et værested for bostedsløse, narkomane etc., som får et måltid hver lørdag. Menighet som tar vare på trosfellesskap og har evne til å kommunisere med vanlige folk.
- Mariahuset representerer nå et katolsk-luthersk økumenisk fellesskap. Katolikker og lutheranere lever sammen i et fellesskap som er preget i høy grad av spiritualitet.

KATLUSA 4/2006 utsettes til høsten

KATLUSA 5/2006 "Spiritualitet og vår felles kristne arv"

Innledning ved Gerhard Schwenzer (se vedlegg)

Schwenzer understreket spesielt Luthers individuelle anfektelse, og Kristus-sentrertheten i Luthers tro. Troen er helt og holdent guds gjerning.

Kommentarer fra gruppen:

- Mange katolske forskere sier at Luther oppdaget den ekte kjernen i vår felles trosarv. Schwenzer tegner bilde av Luthers anfektelse. Hvordan er bildet av den nådige gud i det fromhetsliv som preger den katolske kirke?
- Mange lutheranere er blitt stående i Luthers teologi *før* den omveltende erkjennelsen kom. Fokuserer for mye på erkjennelsen av mennesket som fordervet. Katolikkene

fokuserer på erkjennelsen av den sene Luther- i Kristus er vi blitt nye, vi blir gjenskapt gjennom sakramentene. Den katolske troen er friere og gladere. Tendenser i Lutherdommen: For mye fokus på menneskets fordervethet. Katolsk tro: Vi eier nå den rettferdighet vi får av Gud. Derfor kan jeg på en helt annen måte være åpen og glad. I det at vi er blitt helt gjenskapt kan og må vi gjøre noe. Med Guds kraft og den Hellige Ånds bistand kan vi gjøre noe. Det finnes en forskjell i mentaliteten mellom katolikker og lutheranere.

- Kontroversiell tolkning av forskjellen mellom katolsk og luthersk fromhetsliv ved å si at den lutherske forståelsen av Luther stanser ved hans før-reformatoriske erkjennelse, mens den katolske kirken følger hans reformatoriske erkjennelse. Hvis man bare ser på det sekvensielle hos Luther, feiltolker man. Man må også se det samtidige parallelt med det sekvensielle. Simul justus et peccator. Coram hominibus. Tvetydighet i den lutherske tradisjonen.
- Ortodoksien har gjort noe med Lutherforståelsen. Setter aksenten mye sterkere på den første delen av prosessen.
- Ortodoksien la stor vekt på skapelsesdimensjonen- glad og frodig skapelsesteologi. Den sekvensielle modellen kommer først og fremst med pietismen- ordo salutis. Ortodoksien er på en måte friere enn pietismen i Luthertolkningen.

Innledning ved Ole-Christian Kvarme (se vedlegg)

Hva hadde skjedd om Luther hadde møtt Ignatius?

- Ignatius kjent for motreformasjonen og åndelige øvelser
- Grunnstrukturen i de 4 uker- leves fortrinnsvis i stillhet
- 1. mitt liv og Gud- sorg over synd og takk til Gud
- 2. Jesu liv- daglige meditasjoner over Jesu liv
- 3. korsveien- vandring til korset og styrke kjærligheten til Jesus
- 4. vandring i oppstandelsens liv- glede

Konkrete anvisninger for egne holdninger og konsentrasjon

Styrke og utvikle det kristne liv

4 bønnetimer

Bibelske meditasjonstekster for hver dag

Bredde av positiv skapelsesteologi i øvelsene

Veiledning til å bedømme "åndene"- det som beveger seg i ens eget liv

Kjenne avmakten i ens eget liv og bevare ydmykheten, gi akt på egen atferd

1. takk til gud for både skaperverk og frelse/ freden ved Jesu kors
2. viktig: samling av bibeltekster. Frodig bruk av lectio divina
3. møtet med egne liv og omgivelser

Luther og Ignatius representerer fruktbar komplementaritet

Fra samtalen:

- Luther og Ignatius har begge mye å si til oss i dag
- Stor ulykke at reformasjonen splittet kirken
- Hva hvis de hadde møtt hverandre?
- Veldig forskjellig mentalitet hos Luther og Ignatius. Hos begge en kristosentrisk spiritualitet som antakeligvis ville ført til at de ville funnet hverandre. Begge var påvirket av middelalderens mystikere
- Kontekstualisere spiritualiteten kan være en utfordring

- Ville katolikker synes at det er lurt at lutheranere bare adopterer hele Ignatius' spiritualitet?
- Ignatius og Luther ville være veldig forskjellige personlighetstyper- "ubehøvlet tysker" mot "adelsmann fra Sør-Europa"
- Asketisk drag ved det ignatianske som ikke finnes hos Luther. Ignatius som "katolsk pietist"
- Skaperverket som peker mot Kristus hos Ignatius, mens hos Luther har skaperverket egenverdi i seg selv. Uforbeholden glede over skaperverket. Skaperverket stilles fritt og belastes ikke ved å ha så mange religiøse funksjoner.

Vedtak:

1. Saken drøftet
2. Foredragene følger protokollen som vedlegg

KATLUSA 6/2006

Møte 21.11.2006 Hovedtema: Homofili

Innledninger ved Arne Kirsebom og Einar Vegge

2 alternative datoer for 2007

Onsdag, 9.mai 2007

Torsdag, 12.april 2007

Møtet 21.11.2006 finner sted hos Den katolske kirken, klokken 10.30-15.

KATLUSA 7/2006 Eventuelt

Ingen saker til Eventuelt.

Ole Chr M Kvarme
Katolsk-luthersk samtalegruppe 16 mai 2006

LUTHERSK MØTE MED IGNATIANSK SPIRITUALITET

(Merknad til medlemmene av Katlusa: Det som følger er en redigert og noe bearbeidet versjon av det som muntlig ble fremført i vårt siste møte.)

I de siste par år har jeg lekt med tanken: Hva hadde skjedd i kirkens historie om Martin Luther hadde møtt den noen år yngre Ignatius av Loyola, grunnleggeren av jesuitt-ordenen? Jeg kan se dem for meg:

- På den ene side augustinermunken som kjempet seg frem til en dypere forståelse av rettferdiggjørelse ved tro alene, av Kristus alene, nåden alene og Skriften alene. På den annen side den spanske ridder som i 1521, omtrent samtidig med riksdagen i Worms, på sitt sykeleie leser en av samtidens beskrivelser av Jesu liv og gjennomgår en omvendelse som resulterer i et dypt ønske om å tjene Herren Jesus og leve med sine tanker, ord og gjerninger til Guds ære alene.

- På den ene siden den lutherske reformator som fremholder simul justus et peccator (samtidig rettferdig og synder), men som også sier: "Oratio, meditatio et tentatio faciunt theologum" (Det er bønn, meditasjon og prøvelse som skaper den rette teolog). På den andre side jesuittenes grunnlegger som gir sine etterfølgere "åndelige øvelser" (ejercicios espirituales) som begynner med dyp syndserkjennelse og fortsetter med bønnens meditative vandring sammen med Jesus.

Hva hadde skjedd om Luther og Loyola hadde møtt hverandre? Jeg stiller spørsmålet, ikke fordi jeg her skal gi et nytt bidrag til en fiktiv historieskriving, men fordi et enkelt bilde av de to – med elementer fra deres liv og deres teologiske engasjement – inviterer til å oppdage mer av det vi har felles som lutherske og katolske kristne i dag.

Med utgangspunkt i et møte med ignatiansk veiledning ved Peter Faber Kolleg i Berlin vil jeg i dette bidrag forsøke å tegne et bilde av den spiritualitet som ligger i Ignatius av Loyolas "åndelige øvelser" og gi noen korte kommentarer underveis og i en avsluttende oppsummering.

1. Ignatius og hans "åndelige øvelser"

Ignatius av Loyola (1491-1553) kom fra en adelig, baskisk familie og ønsket i ung alder å gjøre karriere i det militære. Men under et slag ved Pamplona i 1521 ble han skadet i et ben, noe som umuliggjorde videre tjeneste i hæren. I det påfølgende sykeleie leste han en av samtidens beskrivelser av Jesu liv, sammenstilt av den tyske kartusianer Ludolf av Sachsen, og Den gylne legende av Jacopo de Voragine om Augustin, Dominicus og Frans av Assisi. Senere kom også Imitatio Christi av den tyske mystiker Thomas av Kempen til å prege ham. Men det var i første rekke møtet med Jesu liv i gjenfortellingen av evangeliets beretninger som ført Loyola inn i omvendelse

og et ønske om å tjene Herren Jesus og å leve med sine tanker, ord og gjerninger til Guds ære.

Allerede under sin rekonvalesens begynte Ignatius å gjøre opptegnelser fra Jesu liv, og under et lengre opphold i Manresa (1522-23) begynte de åndelige øvelsene å ta form. Men det var først tolv år senere, i 1535, at en fullstendig tekst og et helhetlig opplegg var ferdig. To av de mest karakteristiske meditasjonstema i de "åndelige øvelser" gjelder Kristi rike (eller: herredømme) og "de to bannerne" – Kristi banner med kjærligheten til Gud og mennesker og djevelens banner, han som er "menneskehetens fiende". De "åndelige øvelser" vil være en hjelp for dem som ønsker å vandre under Kristi banner og leve "med det samme sinnelag som var i Jesus Kristus". Fra Ignatius' side var de beregnet til en allsidig bruk, men særlig for dem som søker en dypere og mer omfattende tjeneste og kjærlighet til Gud.

Martin Luther etterlot seg et lite bibliotek av skrifter. Fra Loyolas hånd har vi primært hans "åndelige øvelser", en selvbiografi i form av en pilegrims beretning, hans opptegnelser for jesuitt-ordenen og en rekke brev. En kan neppe overdrive den betydning som Ignatius' øvelser har hatt i den katolske kirke gjennom tidene. I 1948 ble det anslått at de var trykt på forskjellige språk i 4.500 utgaver med et opplag på over 4.5 millioner, og i løpet av de siste tyve år har det vært en betydelig renessanse for dem – også i protestantiske og evangeliske kretser.

Når en tar et blikk inn i teksten til Ignatius' øvelser, virker de enkelte øvelser kompliserte – med sine mange punkter og underpunkter. En som på egen hånd beveger seg inn i øvelsene og vil gjennomføre dem, kan lett gå seg vill. Teksten er derfor primært beregnet på "exersis-mesteren" eller veilederen, og i dag forholder ignatianske veiledere seg relativt fritt til mange av enkelthetene i Ignatius' opplegg, men følger strukturen. En erfaren veileder vil også i stor grad ta hensyn til den enkeltes situasjon og utvikle sin veiledning i takt med den enkeltes vandring. I det følgende vil jeg først gi en allmenn presentasjon av grunnstruktur og innhold i øvelsene og dernest noen enkeltheter som karakteriserer den ignatianske spiritualitet.

2. En meditativ vandring – bønn, bibel og Jesus-fromhet

Ignatiansk veiledning kalles i dag ofte bønneveiledning. Ett av Ignatius' hovedanliggender er at det som forandrer oss, ikke så mye er viten, men erfaring, og hans metode i veiledningen er enkel: Det handler om å gi tid til stillhet i bønn. I denne stillhet skal en ikke bare be til Gud om noe, men gi Gud anledning til å svare. Det kalles "lyttende bønn" – i stillheten å lytte til Guds røst og høre hva Gud har å si til den enkelte. Det handler om å merke seg det som i stillheten vekkes av tanker og følelser, og så bringe dette frem i samtale med en veileder. Ved å gi rom for våre erfaringer med Gud i livet kommer vi på sporet av våre dypeste lengsler og Guds nærvær i våre liv.

Bønn og Bibel

Mens denne bønneveiledning i dag står i fokus i ignatiansk veiledning, legger Ignatius selv i sine "åndelige øvelser" også sterk vekt på "den hellige lesning" – på lesing av Guds Ord og særlig evangeliets fortellinger om Jesus. Det er en

spiritualitet preget av bønn, bibel og Jesus-fromhet. Ignatius gir også konkrete anvisninger for bønn og bibellesning i stille meditasjon og kontemplasjon:

- Når en begynner en bønnetime, skal en først stille seg et skritt fra stedet der en skal meditere, og takke Gud for hans nærvær og samtidig bøye hodet eller overkropp i ydmykhet og ærefrykt for hans nærvær.
- Dernest skal en be en forberedende bønn – om at Gud vil gi meg sin nåde slik at alle mine tanker, ord og gjerninger må tjene hans rike og bli til ære for hans navn.
- Når en begynner meditasjonen skal en også be Gud om å gi en det ens hjerte nå ønsker og håper på – gjerne sorg over egen synd og takknemlighet til Gud for hans store nåde, gjerne en bønn om større kjærlighet til Jesus og etterfølgelsen i hans fotspor.
- Når en så leser den bibelske meditasjonstekst, skal en gjøre det sakte, og så skal en se stedet og begivenheten for sitt indre øye og samtidig se seg selv nærværende i det som berettes. Dette skal munne ut i en samtale med Jesus selv.

Ignatius gir også anvisninger for tankens konsentrasjon når en legger seg til å sove om kvelden og når en står opp om morgenen, parallelt til Luthers ord om at en skal gjøre korsets tegne over seg selv når en legger seg om kvelden, og når en står opp om morgenen. Det er i forlengelsen av dette den jesuittiske tradisjon har formulert ”Den kjærlige oppmerksomhets bønn” for kveldens siste minutter før en sovner inn – med en stille og sakte revy av dagen som har gått: da skal en ikke være rask til å dømme, men fremfor alt takke Gud for dagens velsignelser, men så også bekjenne egen synd og identifisere det som kunne vært gjort annerledes.

De fire uker – vandringen med Jesus

Ignatius' øvelser har et opplegg som strekker seg over fire uker. Tidsaspektet er imidlertid ikke fastlåst, heller ikke den ytre ramme for øvelsene. Loyola selv anbefalte at de ble gjennomført i stillhet, men la også til rette for at de kunne gjennomføres parallelt med det daglige arbeid. Da kunne også øvelsene strekke seg over et lengre tidsrom, men fremdeles med et fokus på fire perioder. I dag tilbys ofte retreatar på åtte dager, med en fortettet vandring gjennom periodene.

I et klassisk opplegg for de fire ukene, skal en hver dag sette av fire bolker på en time hver til bønn, bibellesning og meditasjon. De fire ukene har så sitt distinkte forhold og målsetting:

Den første uken kan ha overskriften: *Mitt liv og Gud*. Det er en uke som fremkaller sorg over synd og uorden i eget liv i møte med den hellige Gud, men også en takk til Gud for hans velsignelser i egen livshistorie og for hans nåde og barmhjertighet. Denne uken gir rom for den enkeltes lengsel etter Gud og Guds lengsel etter oss, og en overgivelse av eget liv til Jesus Kristus som frelser og forløser.

Den andre uken kan ha overskriften: *Jesu liv*. Den begynner med Jesu kall til å følge ham og tjene ham i utbredelsen av hans rike. De daglige meditasjoner

fokuserer på inkarnasjonen og Jesu barndom og skjulte liv (oppveksten i Nasaret) og på Jesu offentlige gjerning. Målet for denne uken er å skape en indre kjennskap og kjærlighet til Jesus som resulterer i et ønske om et liv i Jesu etterfølgelse.

Den tredje uken gir jeg overskriften: *Korsveien*. Den følger Jesus de siste dagene i hans vandring til korset – pasjonshistorien. Denne uken gir rom for sorgen over egen synd med fokus på hva vår frelse kostet Jesus, men sikter også primært mot å styrke kjærligheten til Ham og valget å følge ham.

Den fjerde uken kan så ha overskriften: *Vandring i Oppstandelsens rike*. Denne uken preges av meditasjoner over Den Oppstandne som viser seg for disiplene, og har som mål å gi rom for gleden over Jesu herlighet og seier, en uselvisk kjærlighet og tillit til Jesus som trøsteren som sier: "Frykt ikke!"

Det rom som Ignatius i sine øvelser og den ignatianske veiledning gir til menneskets erkjennelse og lengsler kan umiddelbart synes å stå i kontrast til en klassisk luthersk antropologi. Dette punkt ville nok stått sentralt i en samtale mellom Martin Luther og Ignatius av Loyola. Men jeg ville undres om de likevel ikke hadde funnet hverandre i forståelsen av menneskets møte med den hellige Gud, den fundamentale syndserkjennelse og den fundamentale nåde i Jesus Kristus og i hans etterfølgelse. Med den vekt som de "åndelige øvelser" legger på bønn, bibel og en distinkt Jesus-fromhet representerer de også en spiritualitet som overlapper med en fromhetstradisjon som har hatt sin tydelige plass i lutherske kirker.

3. Innspill til vandringen

I løpet av øvelsene gir Ignatius flere *innspill av prinsipiell karakter*, innspill som skal styrke den enkeltes *vandring med Gud*. I innledningen til øvelsene har Ignatius et avsnitt som heter: *Prinsipp og fundament*. "Mennesket er skapt for å prise, ære og tjene Herren vår Gud, og derved til å frelse sin sjel." I forlengelsen av dette utsagn understrekes også at alt på jorden er skapt med dette for øye, at det skal hjelpe mennesket til å oppfylle denne bestemmelse.

Umiddelbart kan dette for en luthersk teolog høres ut som en type "meritums-teologi", at mennesket gjør seg fortjent til frelse, og også at skapelsesteologien her innsnevres med manglende syn for at Gud skaper mennesket for at det skal være menneske. I min gjennomlevelse av øvelsene har jeg imidlertid kommet til at dette vil være en feiltolkning. Det er gjennom øvelsene overveldende tydelig at frelsen er av nåde alene for Kristi skyld, og det er en bredde av positiv skapelsesteologi i disse øvelsene. Det som gjennomsyrrer øvelsene er at våre liv skal leves av Guds nåde og til Guds ære, og at menneskets frihet ligger i denne livsorientering: *sola gratia – soli deo gloria*.

Ydmykhet

I den andre uken fremtrer *ydmykhet* som et av de karakteristiske trekk ved Jesu liv. Den som gir seg inn i hans etterfølgelse, preges av hans ydmykhet – og dermed av indifferens i forhold til rikdom eller fattigdom, ære eller vanære, et langt eller kort liv. Det avgjørende er å leve og velge til Guds ære i hans

etterfølgelse. Ignatius stiller så opp tre former eller grader av ”ydmykhet” i den kristnes liv:

- Den første grad handler om den ydmykhet som har sin basis i Guds nåde og i frelsen, og som samtidig innebærer lydighet mot Gud og et ønske om å leve etter hans bud.
- Den andre grad innebærer den nevnte indifferens og personlige valg som uansett skal tjene Guds ære.
- Mens den tredje grad innebærer en slik intimitet i forholdet til Jesus at en velger fattigdom med Jesus i stedet for rikdom, for å bli ham mer lik.

For en luthersk kristen kan denne oppdeling i grader av ydmykhet virke problematisk. I luthersk tradisjon vil vi alltid bære med oss en viss skepsis i forhold til en gradering av troens liv. I rammen av Ignatius’ ”åndelige øvelser” har jeg imidlertid ikke opplevd denne distinksjon primært som en klassifisering, men som en hjelp til vekst i det kristne liv – av Guds nåde, til Guds ære.

Valg i eget liv

I forlengelsen av distinksjonen mellom de tre former for ydmykhet gir også Ignatius veiledning for hvordan en skal foreta *valg i eget liv*. Det fundamentale utgangspunkt er at valget må stå mellom ting/ forhold som en gode i seg selv, eller som vi forholder oss indifferente til – da det som er ondt og mot Guds vilje i seg selv er utelukket. Han foreslår to metoder for å treffe et valg:

- Den første metode innebærer at en ser for seg den konkrete valgmulighet og vurderer hva som mest vil tjene til Guds ære. Så skal en be Gud om å bevege ånd og vilje og ta en beslutning for det som mest tjener hans ære. En skal samtidig bruke egen fornuft i denne vurdering, og når beslutningen er tatt, igjen legge den frem for Gud og be ham om å bekrefte den.
- Den andre metode for å treffe et valg er først å kjenne på at den kjærlighet som beveger meg, er fra Gud og til hans ære. Dernest skal en tenke seg en ukjent person i samme valgsituasjon og fortelle vedkommende hva som er til Guds større ære, og tilsvarende tenke seg selv på sin dødsseng og dernest for Guds trone på dommens dag og vurdere hva en da ville valgt for å gi Gud større ære.

Å bedømme åndene

På overgangen mellom andre og tredje uke gir Ignatius veiledning for å kunne *bedømme åndene* eller de bevegelser som gjør seg gjeldende i ens sjel. Ignatius har i alt 22 punktvisse anvisninger, og det vil føre for langt å gjengi alle disse. Men noen av punktene tar jeg med for å gi inntrykk av ignatiansk veiledning og spiritualitet:

- Fienden bruker den sanselige lyst for å binde til seg dem som går fra synd til synd, mens den gode ånd hos disse vekker ens samvittighet til anger ved dømmekraften i ens egen fornuft.

- Hos dem som derimot ønsker å rense seg for sine synder og gå fra det gode til det bedre i tjenesten for Gud, skjer imidlertid det motsatte: Her oppmuntrer den gode ånd, gir glede og gråt, trøst og fred, mens den onde ånd forårsaker tristhet, bekymring og angst.
- Det er Guds natur å bringe sann glede til sjelen og fri den fra sorg og forstyrrelser fra fienden, mens fiendens natur er å bekjempe dette. En kristen vil derfor alltid befinne seg i bevegelse mellom en situasjon med åndelig trøst fra Gud, når sjelen tennes til kjærlighet, og avmakt, når den onde ånd angriper og skaper et mørkt sinn, forvirring av tanken, hang til de lavere ting og mangel på kjærlighet.
- Når en kjenner avmakten i eget liv, skal en holde fast på Guds frelsende nåde og be om Guds hjelp til å stå imot fristelsene. Når en kjenner trøstens glede og frimodighet, skal en bevare ydmykheten og også gi akt på egen adferd.
- Men det er også viktig å være seg bevisst at den onde ånd ofte kan komme i form av en lysets engel og foreslår gode ting som den til slutt vil bruke for å fange oss i sin makt. Det er viktig å gi akt på våre tanker og handlinger – om både begynnelsen, veien/ prosessen og enden er av det gode og til Guds ære.

Noe av dette stoffet kan virke fremmed når en i dag kommer fra norsk kristenliv og kirkevirkelighet. Men denne veiledning konkretiserer den *discretio spiritualis* som vi også i luthersk pastoral-teologi har tradisjon for, og som har hatt sin plass i mye av den sjelesorg som har vært drevet i norsk, luthersk og pietistisk tradisjon. Det er ikke minst på dette punkt jeg tenker at Luther og Loyola ville ha funnet hverandre, også i den dynamiske spenning som ligger i det lutherske dictum ”simul justus et peccator”.

Å vokse i kjærlighet

De åndelige øvelsene i løpet av de fire ukene munner ut i en oppsummerende meditasjon som skal følge en ut i hverdagslivet. Den har overskriften: *Betrachtungen um Liebe zu erlangen*, eller *Comtemplation to attain Divine Love*. På norsk vil jeg si: *Betraktninger for å vokse i Guds kjærlighet*. Ignatius foreslår en bevegelse i fire trinn.

- Først en meditasjon over Guds store nåde og alle de velsignelser og goder Gud har gitt meg – med skapelsens gaver, frelsens gaver og de særskilte gaver og evner han har gitt meg. Hvor mye Gud ønsker å gi meg av seg selv, - og dernest hva jeg ønsker å gi Den Allmektige tilbake: meg selv og alt jeg eier.
- Det andre er å grunne på hvordan Gud er nærværende i sitt skaperverk. Han gir elementene deres væren, plantene deres liv, dyrene deres følsomhet og menneskene forståelse. Slik bor han også i meg og gjør meg dertil til sitt tempel, slik han har skapt meg i sitt bilde. Så skal jeg grunne på hans nærvær rundt meg og i meg, og på hva jeg gir ham.
- Det tredje er å grunne i ett og alt på at Gud arbeider for meg – i skapelsens og gjenløsningens rike, og hvordan jeg gir et gjensvar på denne kjærlighet.
- Det fjerde er å grunne på hvordan alt er en gave fra Gud, og at min kraft med alle dens begrensninger likevel gjenspeiler hans allmakt, og likeså den rettfærd og godhet, miskunn og kjærlighet som finnes iblant oss.

Når en leser disse betraktninger, opplever nok en luthersk teolog at de har et annet språk og en annen mentalitet enn det en finner hos reformatoren Luther. Det perspektiv som Loyola bretter ut med hensyn til menneskets lengsel og Guds nærvær i menneskers liv, er annerledes. Ikke desto mindre har også Loyolas distinksjon mellom skapelsens og gjenløsningens rike, og betoningen av at Gud i begge henseender arbeider til menneskets gode, har også sin parallell hos Luther. Det ligger en pastoral visdom og varme i disse betraktninger som både berører og utfordrer.

4. Oppsummerende – ignatiansk spiritualitet

Med det som er beskrevet i det foregående, har jeg ønsket å tegne en enkel og naken profil av den spiritualitet som kommer til uttrykk i Ignatius' "åndelige øvelser". Beskrivelsen er på ingen måte fullstendig. Jeg har blant annet bevisst utelatt en omtale av bilder og metaforer – blant annet i tilknytningen til "Kristi banner" og "djevelens banner" - som tydelig hører hjemme i 1500-tallets virkelighetsforståelse. Jeg har heller ikke gått inn i en teologihistorisk analyse med referanser blant annet til den middelalderske mystikk. Jeg har valgt å fokusere på sentrale innholdsmessige elementer som er konstruktive for en luthersk-katolsk samtale om kristen spiritualitet i dag. Oppsummerende vil jeg trekke frem følgende fire punkter.

1. Mens Martin Luther ble kirkelig reformator og har etterlatt oss et kirkelig, teologisk og pastoralt forfatterskap som er preget av enorm bredde, ble jesuittordenens far en fornyer av det åndelige liv – med en smalere fokus på troens og livets fordypning. I innledningen til sine øvelser sier Ignatius: "Nicht das Vielwissen sätigt die Seele, sondern das Verkosten der Dinge von innen her." (Det er ikke kunnskapen om de mange ting som tilfredsstillter sjelen, men det å verdsette dem innenfra). Dette dictum har fått en latinsk kortform: Non multa, sed multum – ikke de mange ting, men mye av det som teller. I den ignatianske veiledning og i ukene med de åndelige øvelsene får en konsentrere seg om det enkle og nære, både i evangeliet og i eget liv.

2. Med den vekt som Loyolas øvelser legger på bønn og bibellesning, og med deres tydelige Jesus-fromhet, tenker jeg at Luther med sin fokus på "oratio, meditatio og tentatio" også ville ha hatt sans for disse øvelser som en hjelp til fordypning i tro og tjeneste. Det er elementer her både i menneskesyn og gudsførståelse som inviterer til drøfting i skjæringspunktet mellom luthersk og katolsk kristendomsforståelse. Men når en kommer fra en norsk, luthersk og til dels pietistisk tradisjon, vil en lett kjenne seg hjemme i disse øvelser og i en spiritualitet med bønne og evangeliens Jesus-fortellinger som sentralnerve.

3. Loyolas praktiske veiledning i tilknytning til "den hellige lesning" (lectio divina) fornyer ikke bare en gammel arv i kirken, men gir også verdifulle impulser til en fornyet bibellesning i en luthersk og økumenisk kontekst i dag. Jeg tenker da særlig på det som fremheves med stillheten som en nødvendig forutsetning, på invitasjonen til å gå inn i den bibelske fortelling, på det å bruke sansene og å gå inn i en dialog med Jesus og det bibelske persongalleri.

4. Endelig ligger det en befriende helhet i Ignatius' utgangspunkt at vi er skapt for å leve av Guds nåde til Guds ære, og når han samtidig sier at vi skal "søke Gud i alle ting". Dette utfordrer til å tenke helhetlig om eget liv og egen tro. Ikke i form av ansent og overdreven fromhet, men med den glade takk til Gud for at han både i sitt skaperverk og i frelsens historie arbeider for oss. Freden ved Jesu kors og gleden over hans oppstandelse gir en ny tillitt til Gud og til det liv vi lever – i vissheten om at intet kan skille oss fra hans kjærlighet til oss i Jesus Kristus.

Litteratur

- Forte, Bruno. Dem Licht des Lebens folgen. Die Exerzitionen des Papstes. Freiburg 2005: Verlag Herder.
- Grün, Anselm. Exerzitionen für den Alltag. Meditationen, Anleitung zur Übung. Münsterschwarzach 1996: Vier-Türme-Verlag.
- Ignatius von Loyola. Geistliche Übungen und erläuternde Texte. Übersetzt und erklärt von Peter Knauer. Graz, Wien, Köln 1978/1983: Verlag Styria
- Kiechle, Stephan SJ. Grösser als unser Herz. Biblische Meditationen – Exerzitionen im Alltag. Freiburg 2003: Verlag Herder.
- Lambert, Willi. Å be i livets pulsslag. Søken etter Gud med Ignatius av Loyola. Oslo 1999: St.Olavs Forlag.
- The Spiritual Exercises of St. Ignatius. Translated by Anthony Mottola, Ph.D, with an introduction by Robert W. Gleason, SJ. New York 1964/1989: Image Books, Doubleday.

Martin Luther

Dråpen som fikk reformasjonens beger til å flyte over var som kjent avlatshandelen og Luthers 95 teser mot denne. Disse tesene utløste en kjedereaksjon av stadig om-seg-gripende diskusjoner og stridigheter, inntil kirkebruddet var et faktum atskillige år senere.

Men kjernen i Luthers reformasjon var ikke en kamp mot avlat eller forargelige misbruk i Den katolske kirke; den var heller ikke en kamp mot paven eller hele den samlede romerske kurie - den var en kamp om Gud selv.

Luther opplevde menneskets knusende intethet overfor Gud. Han opplevde det ut fra sin tid og ut fra sine individuelle forutsetninger.

Tidens forutsetninger kjenner vi blant annet fra dommedagsbilleder av de fortaptes lidelser, fra den gamle katolske sjelemessens angstfulle "Dies iræ" med dens tale om Guds skrekkelige majestet som hindrer selv den rettferdige i å føle seg trygg på sin frelse. Hele epoken er full av den engstete samvittighets nesten nevrotiske angst for å havne i et helvete, som skildres med torturkammerets oppfinnsomhet.

Luthers personlige forutsetninger utdyper alt dette: Han er et tvers gjennom religiøst og alvorlig menneske. Beslutningen om å gå i kloster kommer bokstavelig talt som et lyn under et tordenvær som holder på å drepe ham. Under sin første messe blir han til de grader overveldet av Guds majestetiske nærvær at han rystende og bevende nesten ikke er i stand til å fullføre messen. De tilstedeværende føler seg beklemt ved situasjonen.

Hans krise tilspisser seg i forbindelse med skriftemålet. Han har lært at for å få tilgivelse skal han skrifte alle alvorlige synder og angre dem oppriktig. Men hvordan skal han skjelne hva som er alvorlig synd og hva som er en sålat svakhetssynd? Hvordan kan han vite om han virkelig angreer eller av ren angst gjør alt hva han kan for å unngå helvetes straff og pine?

Han føler sin totale avmakt overfor Gud og han finner ingen trøst i sakramentene heller: de øker snarere hans angst. Hans skriftefars, Staupitz¹, gode råd preller av på ham som vann på gåsa. I åndens isolasjon opplever han en uoverstigelig kløft

---

¹ Johann von Staupitz (1468-1524) hjalp kurfyrsten av Sachsen ved grunnleggelsen av universitetet i Wittenberg 1502, og var professor der til han i 1512 overlot sin lærestol til Luther. Som generalvikar for den tyske gren av augustinereremittenes orden var Staupitz Luthers foresatte og venn. Han nedla av sympati for ham sitt embete som generalvikar 1520. I 1522 ble Staupitz benediktinerabbed i Salzburg og tok her avstand fra Luther.

mellom alt menneskelig og Guds uoppnåelige rettferdighet.

Luthers problemer - den engstete samvittighets kvaler - når sitt ytterste i spørsmålet om rettferdighet. Naturligvis vet Luther at Gud har åpenbart at han er villig til å tilgi synder. Men knytter Gud denne tilgivelse til bestemte betingelser? Avhenger det til syvende og sist av meg selv om betingelsene blir oppfylt? Det siste spørsmål skjerpes ved en selverkjennelse, Luther har ervervet, og som han forresten har til felles med mange katolske mystikere og helgener. Tilspisset kan man formulere denne selverkjennelsen slik: "Jeg er ikke ond, fordi jeg gjør onde gjerninger; men jeg gjør onde gjerninger, fordi jeg er ond." Grunnsynden består i at jeg søker mitt eget på bekostning av andre, også når jeg elsker nesten, eller endog når jeg elsker Gud. Kanskje elsker jeg virkelig nesten, men ikke som meg selv. Kanskje elsker jeg Gud, men det er ikke tvil om at jeg elsker meg selv enda mer. Jeg gjør meg selv til verdens navle, selv om jeg vet jeg ikke er det. Ikke en gang den frommeste kan si at han ikke dyrker Gud for å bruke Gud til egne formål? Hvis dette er tilfelle, er fromheten den verste form for avgudsdyrkelse.

Noen påstår at alt dette er typisk for menneskets innadvendthet. Allikevel er Luthers opplevelse noen langt alvorligere og dypest sett noe annet enn en form for psykopatisk introspeksjon. En virkelig avgrunn skiller ethvert menneske fra den uendelige Gud. Og en enda større avgrunn skiller enhver synder fra den Hellege.

Den altomveltende opplevelse skildrer Luther i et autobiografisk notat fra året før sin død. Dag og natt hadde han overveiet ordene fra Romerbrevets 1. kapitel, vers 17: "For i det åpenbares Guds rettferdighet, av tro og til tro, slik det står skrevet: Den rettferdige skal leve ved tro",² inntil han plutselig kom til den erkjennelse at det her ikke var tale om Guds aktive og straffende rettferdighet, men om Guds "passive" og skjenkende rettferdighet, som Gud i sin barmhjertighet rettferdiggjør synderen med ved troen. "Med dette følte jeg meg fullstendig gjenfødt. Det var som å være trådt inn gjennom paradisetts åpne port. I samme øyeblikk ble hele Bibelens ansikt forandret for meg... På samme måte som jeg før hadde hatet ordet "rettferdighet", ble det nå sødmefylt og elskelig for meg. Slik ble dette sted hos Paulus i sannhet paradisetts port for meg."

Spørsmålet som reiser seg i denne forbindelse er: Betyr denne reformatoriske

² Rom 1, 16 f.: For jeg skammer meg ikke over evangeliet. Det er en Guds kraft til frelse for alle som tror, jøde først og så greker. For i det åpenbares Guds rettferdighet, av tro og til tro, slik det står skrevet: Den rettferdige skal leve ved tro.

opdagelsen et brudd med Den katolske kirkes lære, slik som denne er nedarvet fra oldkirken? I så fall, når sluttet Luther med å være katolsk?

Det er ikke mulig å gi et entydig svar på dette spørsmål. Man kan angi pave Leos bannbulle³ som kriterium og påstå at etter at Luther var bannlyst var han ikke lenger i overensstemmelse med Den katolske kirken. Men bannbulen er bare et ytre kriterium. Den sier ingenting om Luthers indre tankeutvikling.

Mange katolske teologer er i dag av den oppfatning at kjernen i den reformatoriske oppdagelsen var helt igjennom katolsk, at den i virkeligheten gjenoppdaget en gammel sannhet som i senmiddelalderen holdt på å gå i glemmeboken. Hvis det i realiteten ikke er noen motsetning mellom Luthers rettferdiggjørelseslære og Den katolske kirkes tro - så er Luther jo i selve sitt sentrale anliggende **aldri** blitt protestantisk. Dette så meget mere hvis det kan påvises at denne rettferdiggjørelseslæren er et ekte og rettroende uttrykk på kirkens eldste tro. Hvis det er riktig, så har Luther kanskje fremført atskillige ukatolske påstander, men i det sentrale, i selve oppfatningen av Gud og hans frelse, er han alltid forblitt katolsk.

Luther stiller spørsmålet: "Hvordan finner jeg en nådig Gud"? Han søker ingen abstrakt Gud. "Abstrakt" betyr et gudsbilde som ser bort fra hvordan Gud konkret forholder seg til denne verden vi lever i med all dens omskiftelser og elendighet. Det abstrakte gudsbilde ser bort fra hvordan Gud forholder seg til min synd - og til hele verdens synd.

I sin leting etter Guds ansikt var det noe som Luther forgjeves søkte i skoleteologien. I sin studietid hadde han møtt en skolastisk læreboksteologi som han dypest sett ikke visste hva han skulle stille opp med. Det forekom ham som om denne **lære** om Gud ikke vedkom hans fromhetsliv og hans personlige kamp og anfektelser.

På Luthers tid var de katolske håndbøker sikkert dårligere enn de er i dag. Han studerte sin teologi in den 'nominalistiske' tradisjon som strakte det logiske tanke-spinn til det ytterste. Man kunne oppleve teologien som et logisk forsøk på å vise at Gud var og forble én på tross av tre personer.

Luther vet ikke hva han skal bruke denne læreboksteologien til. Han vil ikke

---

³ "Exsurge Domine" av 15. juni 1520. Da Luther offentlig brente denne bullen den 10.12.1520 ble han ekskommunisert med en ny bulle "Decet Romanum Pontificem" av 3. januar 1521.

opprette en ny 'skole' innen for det gitte system. Han ønsker ikke å angripe eller endre den ene eller den annen teori til fordel for en ny. Hva han ønsker er snarere en helt annerledes teologi overhodet. Han leter etter en flod av erkjennelse, ikke en flod av teorier, men av Gud selv. Han tillater seg en gang et hjertesukk: "Det er sørgelig at det overhodet blir skrevet teologiske bøker!" Dette er ikke helt uten ironi da bare få mennesker i verdenshistorie har skrevet så mange teologiske bøker som han selv. Men han lenges etter en teologi som ikke skiller seg fra bønn og som gjør oss til Guds elever. Om og om igjen angriper Luther en teologi som synes å spekulere for spekulasjonens skyld.

En av de formuleringer som forekommer hyppigst hos Luther er ordene "for meg" og "for oss". Han ønsker en teologi som dreier seg om Gud, ikke som Gud er i seg selv, men som han er "for meg" eller "for oss". Dette har gitt anledning til at man har kalt Luther for "subjektiv" og "individualistisk". Men dette er en misforståelse. Når Luther søker "Gud for meg" og ikke "Gud i seg selv", ønsker han et personlig møte med Gud. Han vil ikke gi seg tilfreds med teoretisk spekulasjon om Gud. Han påstår tvert imot at spekulasjonen om hvordan Gud er "i seg selv", kan isolere meg i min subjektive tankeverden. Hvis jeg derimot søker Gud "for meg", dvs. ikke slik som **jeg** forestiller meg ham, men slik som **han** suverent kommer meg i møte, så blir jeg dratt ut over mine egne grenser. Derfor kan han understreke at han søker en teologi **som stiller oss uten for oss selv.**

Luther polemiserer mot en teologi som følger i hælene på de vidløftige spaserlystne tanker. Han ønsker ikke en teologi som fører til spekulasjon, men en teologi som konfronterer oss med Gud.

Er Gud uberørt av alt som skjer i denne verden? Det finnes en spekulasjon om Gud som gjør ham fjern som stjernene - uendelig, uten påvirkning utenfra, uten lidelse. Forholder Gud seg apatisk til verden? Er han like lykkelig i seg selv om det går bra eller dårlig med den? Gjør det ingen forskjell for ham om mange eller få går tapt?

Nøkkelpunktet i Luthers teologi er: Den almene erkjennelse av Gud som jeg kan oppnå enten gjennom forstandens tankevirksomhet eller sinnets mystiske fordyppelse, gagnar ikke. Mennesket er skilt fra Gud ikke bare ved sin begrensning, men enda mer ved sin synd. Et barn som har gjort noe galt kan ikke spekulere seg til sin fars reaksjon. Først når ansiktet kommer til syne, røper det tankene. Hvordan Gud er som Far røpes først i det øyeblikk når han gir seg til kjenne. Gud må tale før jeg kan forstå ham.

I sin nød søker Luther trøst i studiet av Den hellige skrift. Særlig vender han stadig tilbake til Davids salmer. Disse er jo samtidig den bønn han daglig ber sammen med de andre munkene i korbønnen.

Opplevelser av jubel over livet, av tilbedelse, av redsel ved døden, av angst og kamp, alt dette finner han i salmene. I mange salmer gjenkjenner han sitt eget mørke og sin fortvilelse.

I en forelesning over salme 8 "Hva er mennesket at du husker ham" kommer Luther inn på to hebraiske ord for menneske: "Adam" og "Enos". Luther finner i disse to ord følgende betydning: Adam er den som tenker på Gud, husker ham og føler hans nærvær. Men skrekkslagen gjemmer han seg for Gud, prøver å flykte, føler Guds tilintetgjørende dom. Enos på den annen side er mennesket som har glemte Gud - han føler gudsforlatenhets fortvilelse. Han søker å finne Gud, han tilstreber det guddommelige uten å lykkes...

I en kommentar til salme 21 skriver Luther: Sjelen føres "til ensomhet... til de usynlige ting. Men å føres og henrives slik det betyr en **blotting** som medfører en ynkelig pine. Det er nemlig en brå og smal vei - å forlate alle synlige ting, å bli berøvet alle sanser, å føres bort fra alt hva man kjenner. Det er som å dø og stige ned til helvete. Sjelen synes å gå til grunne i sitt innerste. Alt hva den hadde å støtte seg til, å beskjeftige seg med, å henge ved - alt sammen er borte. Sjelen er utspent slik at den verken rører himmel eller jord, den fornemmer verken seg selv eller Gud og roper: 'Si til min elskede at jeg lider kjærlighetens smerter'; som om den ville si: Det er ingenting tilbake av meg; og jeg visste det ikke. Jeg har beveget meg inn i mulm og mørke og ser ingenting... Denne vei kaller de mystiske teologer å gå i mørke, å stige opp over det å være og ikke å være."

Luther opplever altså et mørke som også beskrives av mystikerne. Skapningen mister - så å si - sitt fotfeste overfor Skaperen. Det endelige og begrensede føler seg tilintetgjort. Er det mulig å slå bro over endelig og uendelig? Utelukker de ikke hverandre som ja og nei, som lys og mørke?

Det dypeste mørke opplever Luther ved tanken om "rettferdighet". Dette er et nøkkelord i Det gamle testamente. Dessuten kretser hans tanker mer og mer om Galaterbrevet og Romerbrevet som han holder forelesninger over.

Stilt overfor problemet "hva er Guds rettferdighet", når Luthers krise sitt ytterste punkt - både teologisk og personlig. Den filosofisk-teologiske læreboksteologi

fremstiller Gud som den allmektige, evige og rettferdige. Men den kan ikke erkjennes ved hjelp av filosofisk innsikt. Hvordan forholder Gud seg i sin grenseløse rettferdighet til synden? Er Gud likeglad med verdens synd? Eller er han vred over den og vil straffe den? Er Gud beredt til å tilgi? Stiller han betingelser for sin tilgivelse? I så fall hvilke betingelser? Alle disse spørsmål kan ikke løses ved hjelp av ren filosofisk tenkning. Guds rettferdighet er et tvetydig eller innholdsløst ord, så lenge det er ukjent hvordan denne rettferdighet **virker**.

Senere har Luther med mektige ord skildret den opplevelse som egentlig ikke kan beskrives. Han har fortalt at han opplevde helvetes gudsforlatenhet og kval. Det var så store kvaler - sier han - at hvis de hadde vart bare en tiende del av en time, måtte menneske gå til grunne og hans ben bli til aske. Ingen flukt er mulig, ingen trøst innen rekkevidde. Gud lar sin skrekkelige vrede bryte frem. Sjelen er spent ut som Kristus på korset, hvert eneste ben kan telles.

Et annet sted skriver Luther: "Jeg elsker ikke denne rettferdige Gud som straffer synderne. Med en stum, om enn ikke blasfemisk, så dog overveldende bitterhet mot Gud sa jeg: Er det da ikke nok for ham å straffe de arme syndere og de av arvesynden fordømte med enhver tenkelig ulykke og undertrykke dem med de ti bud; må han samtidig med evangeliet føye smerte til smerte for å fullbyrde sin rettferdighet og vrede mot oss? Slik raste jeg med en vill og forstyrret samvittighet."

Luthers anfektelser var en forestilling av Gud som den strenge og nesten vilkårlige Far og ubønhørlig straffende dommer. Han lar rettferdighet skje fyllest når han gir bud som vi ikke kan adlyde, og grusomt straffer for overtredelser som vi ikke kan unngå.

Det er karakteristisk for Luther at han ikke nøyer seg med å tenke abstrakt og teoretisk om Gud. Gud er under alle omstendigheter ubegripelig. Våre tanker om hans absolutte egenskaper fører uvilkårlig i en gal retning. Fordi vi er syndere, forbinder vi allmakt med egenvilje, uforanderlighet med apati. Rettferdighet ser vi som motsetning til barmhjertighet. På samme måte kunne vi fortsette med Guds øvrige - filosofisk erkjente egenskaper. Vi ser Gud som den ytterste forlengelse av alt hva vi mennesker regner for stort og beundringsverdig.

Men våre tanker om Gud er smittet av synden. Vi tror vi ser Gud, men i virkelighet ser vi våre egne vrangforestillinger. Derfor må Gud gripe til en merkverdig metode. Han må først gjøre oss blinde for at han kan åpne våre øyne. Gud som er skult for våre øyne, må åpenbare seg i sin egen motsetning (sub forma contraria):

hans makt i maktesløshet, hans styrke i svakhet, hans upåvirkelighet i menneskevordelsen, hans salighet i lidelsen, det evige liv i Sønnens død.

Og så er det spørsmål om Guds uransakelige vilje. Hvordan kan det gå til at noen går evig fortapt? For Luther er det så sikkert som en trossannhet at mange mennesker fordømmes til evig pine. Hvordan kan den allgode Gud tillate noe slikt? Dette er for Luther en anfektelse som fører ham til vanviddets rand.

Denne anfektelse ledsager troen hele tiden. Den er likesom mørkets dimensjon av troen. En virkelighet som er skjult, fastholdes på grunn av Guds ord og Guds løfte - noen ganger på tross av alle tilvante tanker, følelser, forestillinger og ønsker.

I den anfektete situasjon er gudstroens faste holdepunkt Jesus Kristus.

Radikalt og bokstavelig fastholder Luther Jesu ord: "Ingen kommer til Faderen uten ved meg". "Ingen kjenner Faderen uten den, for hvem Sønnen vil åpenbare ham." Luther nekter ikke muligheten av en viss naturlig gudserkjennelse. Men en slik erkjennelse er uten betydning. Med hver fiber av sin person søker han det ene nødvendige: Faderens ansikt. Men dette ansikt er skjult - inntil det åpenbares i Jesus Kristus.

Troen alene, Skriften alene, Kristus alene - for Luther uttrykker disse tre programklæringer én og samme sak. Troen alene mottar Kristus og hans rettferdighet. Skriften taler fra begynnelsen til slutten om Kristus og sammenfattes i ham. Kristus selv er veien til Faderen. Den som ser ham, ser Faderen. Derfor kan intet legges til Kristus, og det kan ikke være behov for noe mer enn ham alene.

Luther oppfatter rettferdiggjørelsen ved troen alltid kristologisk. Troen mottar Kristus, blir étt med ham, inngår en "munter byttehandel" slik at jeg skifter min egen synd ut med Kristi rettferdighet. Rettferdigheten overfor Gud betyr ikke noe annet enn at Kristus ved troen blir "helt min". Gud den skjulte og gåtefulle, Gud den brennende ilden, Gud i hvis hender det er forferdelig å falle - denne Gud åpenbares som Faderens kjærlighet, den tilgivende, gode, medlidende. Men selve tilegnelsen av den frelsende tro er helt og holdent den Hellige Ånds gjerning.

Luther sier det en gang slik: "Jeg må ha et sted hvor jeg finner Gud og allting". Dette ord rommer hele Luther i et nøtteskall: "Utenfor Kristus er allting intet: ingen bønn, intet håp, ingen fromhet, intet liv."

Luther tolker Skriften kristologisk. Kristus er nøkkelen til forståelse av hele

Skriften. Guds Ord i Skriften er det samme Ord som blir kjødt i Jesus Kristus.

Kristus er den usynlige Gud bilde. Han er den tause Guds ord. Likesom man ikke søker et ord for ordets skyld, men for å finne meningen med ordet, slik søker Luther ikke Kristus for å bli stående hos ham, men for å føres videre til Faderen. Den røde tråden i Luthers kristologi er "den nådige Gud" som han søker. Men "den nådige Gud" er Faderens ansikt slik vi møter det i Kristus. Når anfektelsen om og om igjen viser seg - også for den troende - overvinnes den ved å klynge seg til Kristus og i ham finne Faderens hemmelige og dype JA i og under det tilsynelatende NEI.

Mennesket kan ikke i egentlig forstand erkjenne seg selv som synder uten den Hellige Ånd. Troens innsikt i at Guds tilgivelse kommer oss i møte i Kristus, og at Kristus er vår rettferdighet, er virket av den Hellige Ånd. Men den Hellige Ånd bevirker ikke bare innsikt, han skaper selve den virkelighet som vi innser. Troen selv er helt og holdent hans gjerning. Ved den mottar vi syndenes forlatelse, befrielse og skapningens forvandling i retning av evangeliets løfte. Den Hellige Ånd er den fremad drivende og forvandlende kraft som med skapelsen som bakgrunn virker nyskapelse og frelse.

Skillet mellom katolikkene og lutheranerne fikk en ulykkelig innvirkning ikke bare på Europas og verdens historie, men ikke minst på kristendommen selv. Luthers innsikt i menneskets fortapthet og tilgivelsens uforskyldte grenseløshet kunne blitt teologisk fruktbar innenfor den katolske kirke. Men de gikk århundrevis fullstendig tapt, og skillet gjorde Den katolske kirke fattigere enn den ville ha vært om Luthers innsikt hadde fått lov til å utvikle seg innenfor kirkens murer i stedet for å bli til angrepsmål utenfor.

Men skillet ble ikke mindre ulykkelig for de lutherske kirker selv. Noen av de dype røtter som Luther selv hadde dratt sin kraft fra, ble skåret over. Skillet var også skjebnesvanger for lutheranerne fordi en større sammenheng gikk tapt. Luther prøvde ikke å utarbeide nye teologiske systemer - slike fantes nok av fra før. Han prøvde heller ikke å definere sine begreper, for disse forekom ham noenlunde gitt på forhånd. Han tok seg ikke i akt for å bli misforstått, og han syntes ikke at selvmotsigelser eller upresise formuleringer var noe syndelig skade.

I dette kunne han ha langt på vei rett hvis bare den store kirkelige sammenheng for øvrig var i orden. Så kunne allting sees i riktig perspektiv og forstås riktig ut fra de gitte omstendigheter. Luther skrev jo selv sjeldent abstrakt og teoretisk, men gjerne med ord som var myntet på en spesiell situasjon og en bestemt bren-

nende problematikk. Løsrevet fra den umiddelbare kontekst blir setningene tve-tydige. Løsrevet fra den store sammenheng blir de undertiden ensidige eller for-
kjærte.

Hvis man ikke på forhånd kjenner og bygger på kirkens tradisjon fra oldtiden, er
unektelig mange av Luthers formuleringer ubeskyttede og kan gi anledning til all
slags heretiske avsporinger. De kan føre til å tape nettopp det Luther under store
anstrengelser hadde funnet.

Skillet er ulykksalig i ennå en forstand. Det var aldri Luthers mening å grunnleg-
ge en ny kirke som til og med skulle bære hans navn. Enda mindre var det hans
mening å skrive en lang rekke teologiske verker som skulle være normgivende
for denne kirken. Han ville ha vært den første til å innrømme at selv den største
og mest geniale teolog kommer fra ende til annen til kort overfor Guds sannhet.
Han erkjente at selv Det nye testamentets inspirerte forfattere hver for seg bare
var i stand til å uttrykke bruddstykker av evangeliets fullstendige budskap. Han
erkjente Guds forsyn i at heller ikke alt hva den samme evangelist eller apostel
hadde sagt eller skrevet var like sentralt. Den hellige skrift illustrerer hvordan
Guds Ord, idet det omsettes i en bestemt forfatters ord, har bruk for å suppleres
av andre forfattere. Luther hadde aldri villet la sine skrifter bli til norm for
kristendommen. Men skillet har hatt en ulykksalig følge idet Luthers enorme og
geniale verk er blitt i noen grad isolert til en bestemt konfesjons "privatbruk".

Dette har virket så meget mer uheldig fordi Den katolske kirke, som Luther øns-
ket å reformere, på hans tid befant seg i en svakhetsperiode som sjeldent før.
Denne svakhet lå ikke bare på det moralske område, men var mer enn alt annet en
teologisk svakhet. Den katolske kirke dyrket en teologi som langt på vei var
avskåret fra Bibelens og oldkirkens gamle grobunn.

Jo mer lærde senmiddelalderens teologer var, dess mer ufremkommelig ble deres
tanke-spinn: Luther spant ikke videre på disse trådene og forsøkte ikke å samle de
løse ender opp. Ut fra problemer som var aktuelle for ham selv, begynte han en
utradisjonell nytenkning av menneskets hele situasjon overfor Gud. Denne
nytenkning var så genial at han undertiden fikk tanker fra Bibelen eller oldkirken
til å leve opp og stråle med uventet glans. Luther talte annerledes om Gud, enn
noen annen hadde gjort på lenge.

Men selv den mest geniale kan ikke springe over sin egen skygge eller løpe fra
den bakgrunn han har hentet sine tanker fra. Luther bryter med senmiddelalde-
rens teologi, men ofte på denne teologiens egne forutsetninger. Han skjærer gjen-

nom et nett, men nettet blir hengende om hans føtter. Det var noe ensidig i den vestlige, latinske kirkes utvikling, især siden bruddet med østkirkene i 1054. Selv hos den store kirkelærer Augustinus var det noe ensporet. Denne ensidigheten ble enda sterkere hos Anselm.

Luther ville åpne for nye horisonter, men i noen henseender forårsaket han det motsatte. En vestlig teologi, som i forveien var isolert og ensidig, ble det i enda høyere grad. Anselms tanker, som var tilbøyelige til alt for ensidig å kretse om begrepene straff og soning, ble dyrket med enda større ensidighet i den lutherske ortodoksi. Tanken om den vrede Gud, som aldri stiller seg tilfreds, før hans siste straff er tildelt - dette fordreide gudsbilde henger ennå i kristendommens gamle stuer som spindelvev som har trukket støv i årenes løp.

Striden omkring rettfærdiggjørelsen som Luther førte på grunn av sin anfektete og lidenskapelige tro, bar i seg kimen til en gjenoppdagelse av oldkirkens trossannheter ut fra en ny tids forutsetning. Den "nådige Gud", som Luther søkte, var ingen annen enn den treenige Gud. Hans omgang med de gamle begreper var langt fra uttrykk for at han forlot oldkirkens trosliv, men snarere at det gamle dogme levde og foldet seg ut med ny vitalitet. Hans teologi bar en mulighet i seg som kunne ha gjort treenighetstroen til teologiens grunnlag og midte -slik som den var det oldkirken, og slik som den alltid bør være det.

Referat fra SMMs fellessamling med misjonskonsulentene/ de regionale misjonsutvalg, Trondheim 14-15 juni 2006

Møtet hadde karakter av nettverksbygging, erfaringsutveksling, drøftinger og verksted. Det ble ikke fattet vedtak. Referatet gir et resyme av impulser, synspunkter og ting som ble delt.

Til stede

Arvid Aanstad,	SMM Nord-Hålogaland (DNI)
Kjetil Aano,	NMS
Hellen Tronhaugen Bechensten,	DNI
Marianne Kleppe Chung,	SMM-Stavanger (Areopagos)
Åslaug Elvebakk	SMM-Nidaros
Arnfinn Engh,	Den Norske Tibetmisjon
Terje Estensen,	Sør-Hålogaland BD
Astrid Fylling,	Bjørgvin BD
Rolf Gunnar Heitmann,	DNI (bare onsdag)
Arnt H. Jerpstad,	Misjonsalliansen
Silje Espeland Johannesen,	Agder og Telemark BD
Jens-Petter Johnsen,	Kirkemøtet/KR (bare onsdag)
Knud Jørgensen,	Areopagos
Rolf Kjøde,	Normisjon
Marianne Kraft,	Normisjon
Oddmund Køhn,	Areopagos/Borg Misjonsråd/SMM Oslo
Olav Larsen,	SMM Sør-Hålogaland (NTM)
Knut Edvard Larsen,	Tunsberg BD
Tore Laugerud,	SMM
Hans Tore Leite,	Misjonsalliansen/SMM Tunsberg og Agder/Telemark
Lino Lubiana,	Borg BD
Grethe Raddum,	Den Norske Tibetmisjon
Synnøve Risan	Møre i misjon
Olav Dahle Svanholm,	Nidaros BD
Jill Sæterbø,	Nord-Hålogaland BD
Kjell Børge Tjemsland,	Stavanger BD
Olav Fykse Tveit,	Kirkemøtet/MKR
Bjørn Vilberg,	Hamar BD

Åpning

Biskop Finn Wagle ønsket velkommen til Trondheim/Nidaros BD og åpnet møtet. I sin åpning fremkalte biskopen tre misjonsperspektiv sett fra Nidaros. Det første er evangeliets gang fra Jerusalem til "jordens ender". Da evangeliet kom til Nidaros, stanset det ikke her, men gikk straks videre langs den nordlige veien, som var den første fra Europa til Amerika. Mye tyder på at Leif Eiriksson Vinlandsferd ikke var en oppdagelsesferd, men en misjonsferd motivert av 1000 års skiftet. Det andre perspektivet er kirken som hellig, alminnelig og en før den er nasjonal. Olavstradisjonen sprenger det nasjonale og statskirkelige og minner oss også

om at folkekirken er der før statskirken. Det tredje perspektivet er korset. Spiritualiteten fra Nidaros er en korsspiritualitet som taler om å vitne – og om å vinne - gjennom å gi avkall på seg selv. Vekst er ikke bare på livets side. Den også på dødens side. På hemmelighetsfullt vis skjer det en vekst gjennom modning og tap. I vår misjonsspiritualitet formanes vi til å la det samme sinnelag være i oss som var i Kristus; han som ”gav avkall på sitt eget, tok på seg en tjeners skikkelse... og ble lydige til døden” (jmf. Filip 2,5 ff.).

Blikk på rapportene fra bispedømmene

Møteleder tok utgangspunkt i ett stikkord fra hver rapport og lot konsulent/rådgiveren utdype dette. Formålet var å sette fokus på ulike sider av arbeidet og konsulentenes situasjon.

1. Fokus: Hva må til for å skape attraktive møteplasser- Agder og Telemark

Silje sa at i Agder prøver de nå, i stedet for 12 prostisamlinger om trosopplæring, å lage fire regionsamlinger med spisset fokus på ungdom og misjon. De skaffer ”freshe” folk og satser på ungdomsledere. I Telemark, som har en velfungerende storsamling for unge, samler så mange unge som mulig i forkant av denne samlingen. De benytter ungdomskonsulentene for å finne ”freshe” folk. De ønsker også å tenke annerledes om misjon og gudstjeneste. Ikke det gamle ”flagg-konseptet”, men å spre en misjonal bevissthet rundt gudstjenesten. Huke seg på ressurspersoner som skal jobbe med gudstjenestereformen i bispedømmet.

2. Fokus: De mange oppgavene og de ulike forventningene – Bjørgvin

Astrid orienterte om at hun tar permisjon i to år fra stillingen som misjonsrådgiver. Fortsetter i stillingen som diakonirådgiver. Beslutningen er utløst av evalueringen og skyldes en følelse av ikke å strekke til overfor de mange arbeidsoppgavene og de ulike forventningene. Det har ikke vært mulig å få veiledningshjelp gjennom arbeidsgiver. Opplever at hun jobber mye med misjonal kirketenkning: hvorfor er vi menighet? Hvorfor er vi satt på den plassen vi er? Og med medarbeiderskap. Men misjon assosieres med noe annet. Når det står ”misjon” på plakaten, kommer det få. Tungt å dra. Møter også en ”dårlig samvittighet” overfor misjon i menighetene. Opplever det som en styrke at det er rom for å snakke om det som er vanskelig.

3. Fokus: Samarbeidet er av varierende kvalitet – Borg

Lino sa at denne formuleringen lar nok også noe av den dårlige samvittigheten tyte fram. Føler ofte at en ikke strekker til. Formuleringen går på samarbeidet mellom konsulentene, menighetene og misjonsorganisasjonene. Må sees i sammenheng med at stillingen har endret karakter. Ikke samme fokus på menighetsrådene som da den var prosjektstilling. Nå handler det mer om å plante misjonerende holdninger. Da blir det også vanskeligere å se de konkrete fruktene av arbeidet. Opplever det greit å kople misjon til ”Veien til prestetjeneste”. VTP gir møteplasser til å ta opp misjon med prestestudenter. Vigsling gir muligheter til å formidle kallet. Ansvaret for arbeidsveiledningen (ABV) er vanskeligere å kople opp mot misjon.

4. Fokus: Utveksling, vennskapssamarbeid – Hamar

Bjørn minnet om at MKR's OVF-midler til bispedømmene har en pott til å fremme vennskapssamarbeid nord-sør. Hamar har brukt sin tildeling til ungdomsutveksling. Både Ungdomsrådet og Ungdomstinget deltok i utvekslingen. Bjørn er internasjonal konsulent med ansvar for misjon og diakoni. Han mener at misjon ikke ”forsvinner” i stillingsmodellen. Misjon har vært sentral på kursene for menighetsråd og på prostivisasjonene. Alle prostiene er nådd de siste årene. På spørsmål om det er aktuelt å endre Hamar-modellen til en vanlig SMM-modell svarer Bjørn at han synes de andre skal ta inn internasjonal diakoni.

5. Fokus: "Det moderne Areopagos" – Møre

Synnøve Risan fra Møre i misjon ga uttrykk for at SMM møter stor aksept i bispedømmet for sitt arbeid. Bispedømmet setter for tiden "tro møter tro" på dagsorden. SMM utvalget utfordres til å bidra og finner dette naturlig. Bispedømmet ønsker å integrere misjon og religionsmøte. Stikkordet "tro møter tro" rommer både kirkens møte med annen tro (misjon og religionsdialog), og Den norske kirkes møte med kristne innvandrere (integrering og menighetsutvikling). "Tro møter tro" blir også tema for Vennekapskonferansen som SMM arrangerer i samarbeid med Møre BD m/fl. i januar.

6. Fokus: Misjon i konfirmantundervisningen - Nidaros

Olav sa han har møtt konfirmantlærerne som sier at misjon i liten grad er integrert i undervisningen. Han har også møtt ungdomsrådet i BD etter Ungdommens kirkemøte. De etterlyste kontaktpunkter. Også Nidaros er opptatt av religionsmøtet, noe som bl.a. kommer til uttrykk ved at det regionale SMM arrangerte en godt besøkt og vellykket fagdag om Islam. Misjonskonsulentene er også med i dialoggruppen mellom DNK og Muslim Society.

7. Fokus: Hva var det viktigste som skjedde i 2005 – Nord-Hålogaland

Som nyansatt hadde Jill i 2005 behov for å sette seg inn i strukturer og nettverk. Hun brukte Anhild Fyhns nettverk. Det var veldig nyttig. Dette året har vært mye mer spennende. Arvid Aanstad supplerte med at de er veldig glad for at de nå endelig har fått en stabil ordning. Det viktigste som skjedde i 2005 var at Jill begynte! Spørsmålet om evangeliet og kulturen er høyt på dagsorden i BD. Misjon er en importert kultur og delvis knyttet til fornorskningen. Biskopen løfter misjon med stor troverdighet. Misjon i Nord-Hålogaland assosieres med samemisjon til Kola. Det skjer spennende ting i samiske miljøer i forhold til SMM.

8. Fokus: En misjonerende kirke - Oslo

Oddmund Køhn, SMM Oslo orienterte. "En misjonerende kirke" ble tematisert gjennom en prostisamling i Søndre Aker, som samlet mye folk. Biskopen var med. Et misjonsprosjekt for Misjonsalliansen viste hvordan misjon ikke bare berører en gruppe, men hele lokalsamfunnet. Denne gangen var det Areopagos som sto for besøket i åpenbaringstiden; Thomas Yu kom fra Taiwan. Bra oppslutning. Ungdomssatsningen har ikke hatt like høy profil i Hannas vikariat, men Merete er tilbake 15. august. De fortsetter med prostisamling i Holmen i høst om ungdom og misjon, med biskopen og ungdom som har vært ute.

9. Kurs for nye menighetsråd - Stavanger

Kjell Børge orienterte. De har hatt kurs for nye MR både i fjor høst og i vår. I høst handlet kurset mer om de formelle tingene, men misjonskonsulentene la vekt på å være med for å vise "misjonens nærvær". I år har kursene vært tematiske. Kjell Børge lagde da et seminar med Audhild. Jobber en del med menighetsavtaler. NMS står sterkt. Det har med stedet å gjøre. De jobber kontinuerlig med denne problematikken i SMM-utvalget. At bispedømmet lager studieturer til Brasil og Sør-Afrika skyldes at Den norske kirke har inngått samarbeidsavtaler med disse kirkene gjennom MKR. (Stavanger biskop er bispemøtets representant i MKR).

10. Fokus: Kirken og organisasjonene – Sør-Hålogaland

Terje har vært ute i fredskorpset store deler av 2005. Opplever en vanskelig arbeidssituasjon. Organisasjonene har store forventninger til samarbeidet, men opplever i praksis er det ikke er plass til dem. Han mener at kirka egentlig ikke ønsker samarbeid, men å "overta". Henviser til erfaringer m/trosopplæringen i KFUM/K. Tror ikke de er på rett vei, og ser ikke de praktiske grepene. Er i tvil om han skal fortsette. Ser behov for å diskutere kirken og organisasjonene.

11. Fokus: Nettverksbygging og samtale i møte med menighetene – Tunsberg

Knut Edvard fortalte om samarbeid mellom BD, NMS og Re menighet om menighetsplanting på Revetal. Dette er ett uttrykk for at SMM-T er opptatt av å lytte etter menighetenes behov for å bygge broer til organisasjonenes mål og kompetanse. Har også laget en "missiologisk verktøykasse". Et eksempel: Slik Paulus bruker indikativ og imperativ ("siden dere er...så gjør...") skal vi også grunnfeste menighetene i deres identitet (= misjonal kirketenkning) før vi utfordrer dem til å gjøre noe. Det er god medisin mot alle "burde-ne" og den dårlige samvittigheten. Bispedømmets "strategitønne" hadde ikke hatt "misjonerende kirke" i det nederste, sammenholdende tønnebandet uten misjonskonsulent !

Evalueringen av misjonskonsulentstillingene

Daglig leder innledet om evalueringen og forventningsbrevet. Tilbakemeldinger fra:

Jill Sæterbø: Fantastisk å høre at det kommer samstemte forventninger. Forventninger er også et positivt ord. Opplever mer konkrete forventninger til misjon enn til diakoni.

Arvid Aanstad: Brevet bør bruke korrekte titler og reflektere ulike stillingsprosenter.

Rolf G. Heitmann: Brevet må ikke true det regionale eierskapet og viske ut partenes særpreg.

Lino Lubiana: Verdifullt at noe formuleres sentralt.

Silje Espeland J: Flott å vite at det kommer noen føringer. Kan lette på dårlig samvittighet.

Den lokale formuleringen - og å hekte seg på det BD er opptatt av - er viktig. Mulig konflikt mellom sentralt brev og lokal styringsgruppe.

Knut E. Larsen: Takk for evalueringen ! Ønsker å minne om at det handler ikke bare om konsulenten, men også om samhandling regionalt.

Knud Jørgensen: Evalueringen har lagt usikkerheten rundt konsulentordningen død. Uttrykke forventninger, ikke befalinger: Ikke gi, men tilby en felles plattform. Areopagos har få avtaler. Før kunne det forsvares v/å henvise til MiB. Hvordan skal Areopagos nå legitimere sin deltagelse ? Hvordan sikre at alle organisasjonene har et meningsfullt engasjement i SMM ?

Åslaug Elvebakk: Spurte og fikk konstatert at partene, ikke utvalget, er spurt hver for seg.

Bjørn Vilberg: Hvem er adressat for forventningsbrevet? Konsulenten ? Utvalget?

Rolf Kjøde: Er usikker på hvor ledelsen av SMM ligger. Skjer det en forskyvning fra regionalt råd til BD ?

Olav F. Tveit: Brevet bør sendes til det regionale utvalget primært.

Kjell B. Tjemsland: Spennende med forventningsbrev. Må åpne for mangfoldet av gaver m.m.

Knud Jørgensen: BD er formell arbeidsgiver, fordi vi har blitt enige om det. SMM-utvalget lager programmet. Derfor må brevet gå til utvalget og konsulentene/BD, i den rekkefølge.

Knut E. Larsen: Brevets avsnitt om avtaler går rett på sak, de andre har en begrunnelse.

Hans Tore Leithe: Brevet er ikke en instruks, men setter noen ting på dagsorden.

Oppsummering: Brevet er en god ide, som svarer på et behov. Det er viktig å arbeide med menighetsavtaler. Brevets adressat er de regionale SMM-utvalg med kopi til BD/ misjonskonsulenten. Spenningen regionalt-sentralt må balanseres. Spenningen organisasjon-kirke: Integrrert, men ikke for langt. Synliggjøre de små organisasjonene. Ivareta ulikhet.

Etter samtalen diskuterte man i grupper brevets konkrete innhold og utforming.

Gruppelederne sender daglig leder gruppas merknader, som tas med i den videre prosessen.

SMM foretar den endelige behandlingen av brevet på sitt møte i september.

Aktuelle saker fra SMMs medlemsorganisasjoner

Areopagos v/Knud Jørgensen:

Hadde siste uke, sammen med Folkekirkens misjon, en stor misjonskonferanse med biskoper og misjonsledere i Danmark om å presentere og representere troen i et multireligiøst samfunn. Hvorfor bruker vi ikke SMM som plattform for slike store ting i Norge? I juli samler de som har planer om konferanser i 2010 seg i Edinburgh for å drøfte: hvordan kan vi arbeide sammen om forberedende materiale. Areopagos stiller en person til rådighet for denne prosessen. I Norge flytter man hovedkontoret sammen med Bibelselskapet og KN av strategiske grunner. Vil være sammen med disse og danne et tyngdepunkt ved siden av Kirkens hus. Drøfter om man vil være en organisasjon med medlemmer og representantskap som i dag, eller om man skal la organisasjoner utgjøre representantskapet. Areopagos ønsker å være en strategisk nettverksorganisasjon.

DNI v/Rolf Gunnar Heitmann :

Har to problem, begge knyttet til navnet: DNI oppfattes som en støtteorganisasjon for staten Israel i Norge og i tråd med tidligere tiders "assimileringsmisjon" blant jøder. Visjon: at det jødiske folk skal bli et messiansk folk ved troen på Jesus. Opplever i Israel fylte lokaler, menigheter som vokser, jøder som spør: Hva kan jeg gjøre for å tro på Jesus. Noe skjer som media ikke formidler. Vil gi et alternativt nyhetsbilde. "Israel" i navnet betyr ikke landet, men det jødiske folk. Har derfor involvert seg i arbeid gjennom søsterorganisasjoner som jobber i Europa. Det er dannet 20 nye messianske menigheter siste fire år i Tyskland, til tross for at misjon blant jøder er svært kontroversielt. DNI Er særlig involvert i Romania og Ukraina. Glad for at Håndbok for MR uttrykker som en oppgave for menigheten å sørge for at evangeliet blir forkynt for det jødiske folk. Hadde ønsket dette perspektivet sterkere uttrykt i KM-saken. Er involvert i samtaler om det er mulig å bygge en luthersk, messiansk bevegelse.

Misjonsalliansen v/Arnt Jerpstad

Han har vært to uker i jobben som generalsekretær. Bakgrunn fra Normisjon og som misjonær for MA i Equador. Arve Nilsen, tidligere prest i Kristiansand, er ny SMM-ansvarlig (nettverksansvarlig). Har også ansatt en som skal jobbe med ungdomsgruppene: Silje Husan. MA må ha flere avtaler og skal jobbe hardt med å komme nærmere menighetene. Har hatt studietur for diakoner til Equador. Dette vil de gjøre mer av. Dette har også gitt et par avtaler. Stort arbeid med frivillighet og voluntører. Har et veldig trykk både fra seniorer og ungdom for korttidsengasjement. Dette skaper et voldsomt engasjement, både før og etter. Det er ofte folk som har hatt en stemme i menighetene som tar korttidsengasjement. Er opptatt av kvalitetssikring av arbeidet ute. Skal vite, ikke tro at de gjør en god jobb.

Tibetmisjonen v/Grethe Raddum

Har slutført en toårsmelding. Konkluderte med: en misjon med snevert fokus, men det ble rettet til: tydelig visjon! Visjonen går på Tibet og Nepal. At kongen i Nepal er fratatt makten, betyr at landet nå er en sekulær stat. Det er noe de kristne har bedt om i årevis. Det gjenstår å se hva som kommer ut av det, men det bør i alle fall innebære at man fritt kan skifte religion, hvilket ikke er tilfelle nå. NTM planlegger å delta i freds- og forsoningsarbeid. Det er en spennende og åpen situasjon med oppbygging av landet. NTM trenger ikke å bygge kirken for den bygges av nepalere, men de trenger at NTM er med dem og støtter dem til å bygge kirke og land. Den nepalske kirken går ut. Spente på hva som skjer i Kina. Nytt hjemme er at Arnfinn Engh har gått seg til og vil fronte SMM. Velkommen til landsmøtet!

NMS v/Kjetil Aano

Gen.fors. og KM var positive erfaringer for NMS. Misjon skal være en dimensjon i alt menigheten gjør, men også spesifikke handlingsmønstre. Vidar Bakke, Brasil overtar som SMM-ansvarlig i 2007. Rolf A. Tjøstheim vil vikariere i 2006. Foretok en omorganisering fra geografisk fokus for 4-5 år siden. Før spurte man: hvor, hvor lenge - nå mer: hva. Hva vil vi og hvilke virkemidler ønsker vi å bruke? Visjon: En levende, misjonerende kirke i alle land. Omorganiseringen i Budskap, Bistand og Bygging var vanskelig, men begynner nå å fungere. Hadde et urovekkende underskudd på 18 mill. 10 av dem var budsjettert og 4 vedtatt. Men 4 mill var ikke planlagt: en kostnadssprekk på 1,5 og sviktende gaveinntekter på 2,5. Resepten er tydelig visjon og konkrete utfordringer. Vi ser en endring av kirkens situasjon og rolle i Asia. Før: Vi er så små. Fører til innadventhet. Nå: som kristne asiater er vi viktige.

Normisjon v/Rolf Kjøde

Visjon: å krysse grenser og nå videre med evangeliet ved å plante nye fellesskap i Norge og i samarbeidsland. Stor opplevelse å være med og åpne kirke i Aserbajdsjan. Har en stor oppgave her i å være med på trosopplæring o.a. Har gen.fors. til sommeren. Handlingsprogrammet er mer en noensinne spisset på evangeliserende forsamlingsbygging. Regner med ja til økt Asia-satsning. Ønsker å satse i Kambodsja med IMMI-kirken og Norkirken Sandnes i ledende roller; en ny vri som skaper stor interesse. Ønsker også å nå glemte folkegrupper i India og Bangladesh sammen med kirkene der. Samtidig økt satsning i Europa: Polen, Slovakia, Tsjekkia, Latvia, Hvite Russland. Aktuelt med Acta-team. Teamtanken er på vei opp i ungdomsgenerasjonen - og blant seniorenene. Flytter hovedkontoret til Staffelt gate til helga.

Kirkerådet v/Jens-Petter Johnsen

Jens-Petter Johnsen uttrykte at det er flott å være her! Inspirerende rapporter, både lokalt og globalt. Han utfordret oss til å være bevisst på hvilke ord vi bruker. Ord skaper realiteter. "Misjonsorganisasjonene og kirken" høres galt ut. Tverrstrukturer som ivaretar misjon, ungdom osv. har gjort Den norske kirke levende. Vi trenger dette inn i menighetene. Han er glad for samarbeidet og ønsker å følge det tett. Det er viktig for ham at det lykkes.

MKR v/Olav Fykse Tveit

Kirkemøtet skapte et nyord: misjonalt. Det viser seg å virke åpnende. Rolf Steffensen, sp. Hamarøy skriver: "KR og KMs saksbehandling gav meg mer enn innrømmelser. Den gav meg også et helt nytt språk, nye begreper som nå hjelper meg å forstå hva misjon er, på en ny og annen måte enn før" (Nytt Norsk Kirkeblad 4-2006). Dette er ett eksempel på at KM har gjort noe som har skapt forsoning. Vi har talt slik at flere gjenkjenner sitt eget. Prostene i Hamar har hatt to engasjerte samtaler. Konklusjon: Nå kan vi også engasjere oss, for vi gis perspektiver som berører oss. Det er feil språk å tale om "et vidt fokus". Det handler om at det som er forskjellig kan bringes sammen i et punkt, selv om det fortsetter å være ulikt. Å være kristen er å arbeide for forsoning. Mer enn før må vi tenke hva vi skal bidra med for at Midt-Østen ikke blir tomme for kristne. MKR ser det som en god sak å samarbeide med DNI om. Et under har skjedd: Pinsevenner og frie evangeliske er med i samme råd som DNK, katolikker og ortodokse. Ser dette i et misjonsperspektiv; bak nye NKR ligger en erkjennelse av at vi har en felles oppgave. Global Christen Forum er et globalt møtested med stor bredde. KM 2006 "En åpen kirke" handler om kommunikasjon, om integrasjon av nye landsmenn i Dnk, om religionsmøte m.m. Hans Erik Raustøl, prest på Holmlia, er ansatt i det toårige prosjektet "Religionsmøtet og menighetene" i samarbeid med Areopagos. Starter i august.

Hvordan følger vi opp Ungdommens kirkemøte: En misjonerende kirke ?

Det ble ikke ført referat fra denne delen av samlingen, men notert noen stikkord. Bolken besto av 1) Samtalemøte med ungdomskonsulentene i Nidaros og ungdom fra Byåsen menighet. 2) Foredrag om "Ungdoms livstolkning og ungdomsmiljøenes mekanismer" v/Morten Holmquist, leder i Subchurch Oslo og lærer v/*Ungdom, kultur og tro*, MF. 3) Glimt fra SMM-organisasjonenes U-arbeid.

Stikkord i det som ungdom fra Byåsen formidlet:

- Mange tenker at misjon er "press til tro". At det handler om "bli som oss", "knuse kulturer". Viktig å fortelle at kristen tro handler om frihet og at misjon bidrar til positive ting, for eksempel å fjerne skikker som omskjæring av kvinner.
- Møteplasser er vanskelig. Konfirmantene er en kjempemulighet. Få dem med i organisasjoner etter konfirmanttida for å skape et fast fellesskap. Å slutte å "innkalle dem", er det samme som å "kaste dem ut". "Midnatt i byen".
- Sende en annen ungdom til ungdom. Ekskluderer ikke de erfarne, men gå sammen. Trenger ærlige ledere.
- Gi ansvar – det er attraktivt. Leir er også attraktivt.
- Ungdom er opptatt av frihet, likestilling, nestekjærlighet, fellesskap og at alle har direkte kontakt med Gud.
- Attraktive møteplasser er der ungdom møtes. Gå sammen med ungdom der de er.
- Ungdom vet hva begrepet misjon er. Men de vet ikke så mye om hvordan det foregår.
- Hvordan det er skrevet i Bibelen.
- Misjon er å fortelle om min tro. Misjon er å formidle verdiene som ble nevnt: Frihet...

Noen trekk fra Morten Holmquists foredrag:

Tid er noe vi må investere i for ungdom. Hvem er ungdom? I DNK defineres de som aldersgruppa 15-30. Det rommer "nesten ulike planeter". Samtidig er massemedia i ferd med å viske ut forskjellene mellom barn, ungdom og voksenkultur. Ungdom i dag er annerledes enn ungdom i går. De gjør frie valg. Veiskiltene er tomme. Organisering/organisasjon er "like viktig som hest og kjerre som transportmiddel".

Den grenseløse valgfriheten blir i neste omgang en byrde. Det henger igjen noen myter fra 50-tallet: ungdom er opprørske: sex og drugs. Undersøkelser i Norge viser at unge har det bra. I England: Den store fortellingen er brutt ned, men unge etablerer mindre fortellinger, for eksempel vennskap. Hvis vi vil selge Jesus som en lykkepille som skal gjøre "ulykkelige unge" lykkelige, så fungerer det ikke. "Kom til oss med dine problemer", fungerer ikke. Men det er flere sider.

Chap Clarke har gjort en etnografisk undersøkelse. Ungdom er mestere til å navigere, men de har lagt sin egen "world beneath" med egne sosiale spilleregler som voksne ikke (alltid) ser. Internett kan fungere som en utrolig resurs og som et vindu inn i "world beneath". Utrolig relasjonelt. Venner er viktigste verdi. Ungdom har et utrolig nettverk som de er konnekta til hele tiden. Slår det ikke av. Tenk om noen.... Deiligst.no har 480.000 registrerte profiler for tenåringer med bilder. Handler om å gi poeng til den som er deiligst. Sjokka over hvor utleverende ungdom er. Overgrep...

Blogging kommer. Internett gir en utrolig ressurs for misjon. Morten fortalte litt fra Subchurch sin misjon. Han har hatt en Japan-fasinasjon siden team på åtti-tallet. Har fått kontakt med japansk ungdom gjennom musikk. Nå har Nina reist ut fra Sub-church. Hun blogger hele veien. De drøfter nå menighetsdannelse. Det relasjonelle er utrolig viktig.

Det er en myte at ungdom er søkende. Men får man en relasjon, tenner det. Ble utfordret under lesning av Bruce Olson: "For koset skal du dø". Ungdom som lever i en overtolerant

kultur tåler tøffe utfordringer, men utfordringene må vokse ut av en relasjon. Må komme fra en man har tillitt til. Dette gir mulighet til misbruk.

Hvordan har vi klart å gjøre Jesus så snill? "The gospel messes me up". Evangeliet i dag koster oss mer. Lettere før der en delte ut traktater. Nå kreves det en helhet. Etablere fellesskap som praktiserer det Jesus var og gjorde inn i en post-moderne kultur. Emerging church. Det handler om å løse opp noen av kontrollmekanismene. Eddie Gibbs hevder at vestlig kultur er en kontrollkultur. Sub church forsøker å transformere den sekulære sfære. Har arrangert "Kjettersk kjeller" sammen med hedningsamfunnet. Helt sprøtt. Knyttet gode vennskapsbånd.

Det er kartlagt ni verdier blant ungdom i skandinavia. "Individualistiske flokkdyr" er essensen. Tiltrukket av en moderne klosterbevegelse med programmet: 1) Ønske den fremmede velkommen. 2) Tjene med sjenerøsitet. 3) Deltagelse/involvering i utviklingen. 4) Søken til åndelige røtter.

Møte med Nidaros bispedømme og SMM-Nidaros

Gjennom fire innledninger ble det gitt smakebiter av kirke, kristentro og misjon i BD:

Steinar Skomedal, leder av seksjon kirkeliv i BD-administrasjonen

BDs tanker om misjon farges av omgivelsene. Det storslagne i Nidaros kan nære en kirkelig nasjonalisme/triumfalisme. Viktig hele veien å minne om at den fromhet som bærer stedet er korsmerket: det handler om det tapte slaget, om nederlag og forsakelse. Olavsarven skal minne om det sårbare livet. Dette må tas inn når en snakker om misjon. Ønsker en misjonal tenkning, men den skal ikke bygge på overmøt, men preges av det ydmyke; noe må dø for at noe skal spire fram. Det sør-samiske nærværet gir et minoritetsperspektiv. Hvilke spor er det etter KM 2005 ? BD satser på samvirke med SMM-organisasjonene. De står i en særstilling. Det er et mål at alle de 135 menighetene i BD skal ha misjonsavtaler. Man ønsker å utvikle videre fra ledernivå BDs Vennskapsavtale med Etiopia. Har startet et utvekslingsprogram. De to første reiser nå i høst og mottar senere gjester tilbake. Dialogarbeidet gjennom Trondheim kristne råd (alle kirkesamfunn) og med Muslim society er også viktig for BD.

Byåsen – en aktiv bymenighet

Ønsker å være en raus og tydelig kirke. Systematisk trosopplæring der misjon er et av mange tema. Søndagsskolens kollekt hører til "lotten" som sendes til menighetens misjonsprosjekt. Har også to gudstjenester som går mot misjon: "På samme jord" + "Hellig tre kongers fest". Da er det vandring fra 4 retninger mot krybben. Kongen deler ut gaver; misjon er ikke bare å gi, men å få tilbake. Har "Syng håp messer" med sanger og messeledd fra *Syng håp*. Misjon fokuseres på 5. trinn, for der er det ganske tungt inne i skolen, bl.a. med bibellesning som slutter med Paulus. Inviterer barna til en misjonsdag i kirken. Der gjør de om kirken til "hele verden" m/stasjoner fra Asia, Afrika... som gir smak av misjon og det flotte i disse kulturene.

Berkåk – folkekirkemenighet på landet med leirstedet Mjuklia

Har avtale med NMS om prosjekt i Etiopia som mange andre i Trøndelag. Bakgrunn i Hilde Masvie. Har prosjektgruppe og bønne- og misjonsgruppe som menigheten samarbeider med. I menigheten er det MR som er kontakten. Fletter misjon inn i menighetskalenderen hvert halvår. I januar: Barnas Misjonsdag; I mars: Misjonskveld; 2 pinsedag: høytidsgudstjeneste m/Mjuklidagen. Har flott tilbud fra NMS om utstilling i år. 27 % av ofringene går til misjon. En stor folkekirkemenighet der de tar alle medlemmene på alvor, men man må be folk om det de kan. Oppgaver fordeles på en liste som sendes ut. Telefon når man vet at utfordringen er

stor. Menigheten er veldig glad og takknemlig for avtalen med NMS. Den betyr mye for dem gjennom kontakter og andre ting. Det er alltid velvillighet ved regionkontoret !

Universitetet i Trondheim – universitetenes og universitetsmiljøenes muligheter

Pensjonert professor i el-kraft teknikk, Oddvar Johansen orienterte. Som lærer ved NTH ble han utfordret av Tibetmisjonen til å være rådgiver for en teknisk høyskole som skulle reises i Nepal. Han foretok to besøk pr år for å organisere en teknisk utdanning. Det er vanskeligere å rekruttere folk til dette i dag. Frukten av denne skolen er 100 utdannede nepalske ingeniører til i dag. Universitetsutdannede er en ressurs som skulle ha vært benyttet mer av misjonsorganisasjonene. Det er i dag stor internasjonal kontaktflate mellom universiteter. Kontakten går i alle retninger. Utveksling av studenter inngår som en del av dette. Mye skjer gjennom Mastergrads-studenter som tar sin hovedoppgave i andre land. Slik misjon koster ingen ting. Ønsker å peke på muligheten som ligger i universitetsmiljøene til teltnakermisjon.

Bjugn – folkekirkemenighet på kysten

Åslaug Elvebakk, leder av BDR og medlem av SMM-N orienterte. Hun er prest i Bjugn. Det kan beskrives som flott - og som tungt. Med bakgrunn fra arbeidskirker i Oslo kommer hun til en helt annen virkelighet. Kirkene ligger der folk ikke bor, på seks forskjellige steder, kontor på rådhuset osv. Ofte lav gudstjenestedeltagelse. Et samfunn av småkårsfolk som snakker om hvor hardt det var, men er stolte over at de klarte det. De er stolte av kirka si; reiste den selv for å være selvstendige. Menigheten er knyttet til kirkehuset og til de kirkelige handlinger. Folk går ikke i andre kirker. Som prest kommer en nær på folk og har muligheter. Menigheten har et misjonsprosjekt og "hanger i vei med det". "Glemmes" hvis ikke presten nevner det. Men prosjektet bevisstgjør og er et viktig symbol for at en ønsker å ta ansvar for andre.

SMM ga respons på innledningene ved Tore Laugerud, Grethe Raddum og Olav F. Tveit. Deretter var det samtale.

Ideer, behov og nye tiltak for å styrke misjon i menighetene

DNI v/Hellen Tronhaugen Bechensten

DNI har nå fått en ungdomsorganisasjon som fungerer: Return to sender. Det er noe nytt. De har mye aktivitet og kreativitet. Forsoningsarbeid er viktig. DNIs viktigste tilbud til menighetene er opplegg for bibelsk påskemåltid og Israelsturer.

Misjonsalliansen v/Hans Thore Leithe

Uttrykte at det har vært spennende å komme med i SMM. Fint å bli kjent med Nidaros BD og finne "unity in diversity". Det var flott å jobbe i evalueringsgruppa. Hans Thore benyttet anledningen til å takke for seg. MA tilbyr menighetene tre typer avtaler : Forbønnsavtaler (gjerne med en ofring i året), Prosjektavtaler og Vennekapsmenighetsavtaler (har 4 stykker). Ønsker å utfordre det lokale næringslivet.

Tibetmisjonen v/Arnfinn Engh

Uttrykte at det er inspirerende å være med. Viktig å ha blitt kjent. Innslagene fra Nidaros har gitt mange gode ideer. Arnfinn er nå administrasjonsleder med ansvar for SMM. Det er tatt et grep som gir han mer tid til SMM. NTMs utfordring er å serve godt de menighetene de har avtaler med (22). God ide fra Berkåk med misjonsutstilling. Den vil man ta opp. Vurderer å utvikle et konfirmantopplegg om sjelevandring og reinkarnasjon. De har tilbud om reiser til Tibet-Nepal hvert semester.

Areopagos v/Oddmund Køhn

Har utviklet kurstilbudet *Du og jeg og vi to* som forbereder til livsdialog mellom søkende/ religiøse. Skal nå prøves ut i menigheter langs Drammenselva. Ønsker fortsatt å hente hit personer som for eksempel Darrell Guder. *Kirke hos oss* (dansk parallell til MiB) har utviklet et interessant materiale: småhefter om gudstjenester etc. Har hatt OMEGA-kurs i Ris menighet med Erling Pettersen, Stig Utne (sp) og August Bolstad: Tro som vandring, Tro som kirke, Tro i hverdagen. Vil samle materiale om dette hvis det fungerer godt. Har behov for større nærhet til konsulentene. Aktuelt å besøke dem. Ønsker at konsulentene tipser dem hvis de kommer inn på menigheter som "matcher" Areopagos. "Bruk oss og de ressurser vi har". Ønsker en ressursbase.

Normisjon v/Marianne Kraft

Har Aserbajdsjan tur for menigheter i høst. Mange i N-H har meldt seg. Hvis det blir vellykket, nye turer senere. Ønsker å involvere flere i handling gjennom prosjektene. Ny ressursbase er lagt ut på nettet. Organisert pr. land. Rapporter, ideer osv. Utvikler et mer fasttømret korttidsengasjement. Det strømmer på med interesserte, både unge og eldre. Det er behov for å jobbe ut fastere konsepter.

NMS v/Kjetil Aano

Menighetsavtalene er meget viktige for NMS. De er avhengig av dem i hele driften. Har ca 500. Alle avtalene er skreddersydd menigheten. Det har vist seg å være uhandterlig. Mange ressurser finnes på nettsidene. Har bl.a. lagt ut en billedbase.

Daglig leder:

Daglig leder orienterte om at SMM sentralt har opprettet en praktisk arbeidsgruppe: SMM-PA. Denne er en videreføring av prosjektgruppa Misjon i åpenbaringstiden og består av daglig leder og de fagansvarlige for menighet og misjon i misjonsorganisasjonene. Gruppa tar sikte på å møtes 4 ganger i året og vil arbeide på et bredere felt enn den gamle gruppa. Gjennom etableringen av denne gruppa vil en få en tettere kontakt med og mellom de SMM-ansvarlige i organisasjonene, større trykk på praktiske tiltak og et redskap for å legge til rette sentralt for misjonskonsulentenes oppfølging av forventningsbrevet.

Praktisk arbeidsgruppe har hatt ett møte og arbeider med følgende saker: 1. Misjon i åpenbaringstiden. Hovedsakene her blir tekstgjennomgørelser i Luthersk kirketidende ved ledere i innvandrermenigheter samt et temanummer om integrering av innvandrere i menighetene (KM-sak i 2006). 2. Powerpointpresentasjon av misjon med ungdom som målgruppe. 3. Samling med bønner av barn i den verdensvide kirke (jamf. trosopplæringen). På neste møte vil gruppa starte arbeidet med å gjennomgå og koordinere organisasjonenes avtaleskjemaer med menighetene (oppfølging av evalueringen). Gruppa vil også være tildelingsinstans for det nyopprettede trosopplæringsstipendet for menigheter.

En viktig satsning er *Vennskapskonferansen* som vil finne sted i Ålesund 12-13 januar 2007. Konferansen er denne gang regional for bispedømmene Møre, Bjørgvin og Nidaros. Hovedmålgruppe er menighetene. Det er ønskelig at misjonskonsulentene og nøkkelfolk i misjonsorganisasjonene (regionalt og sentralt) deltar.

Fra samtalen:

Olav D.S: La Power-pointene være åpne og ikke skrivebeskyttet når de deles!
Marianne K-C: Utfordrer organisasjonene til å lage en liste som spesifiserer det de er gode til.
Silje E.J: Understreker sammenhengen mellom praktisk gruppe og forventningsbrev.

- Det er viktig at PA tar ting opp i forkant.
- Knut E.L.: SKM har utviklet en vandrestilling "Världens Kristus. Finnes også i A-4 format. Kirken er blitt flink til å få organisasjonene inn til kirkens ting, men det skjer for lite den andre veien. Særlig er det viktig å invitere og bruke prostene nå.
- Astrid F: Ønsker regionale Misjonsforum som i Borg. Astrid ble utfordret til å lage et forum for Misjon og diakoni.
- Kjell Børge T: Viktig å benytte prostene. Alle prostene skal inn på BD-kontoret minst en gang om året for samtaler med konsulenter, adm. og biskop. Konferanse om etterfølgelse og tjeneste vil finne sted Nyttårshelgen 2007-8. (Den europeiske ungdomskonferansen "Mission" er nå ute).

Evaluering av samlingen

- Astrid F: Samlingen har vært veldig bra. Nå begynner den å ta en form som er forsvarlig faglig, som skaper miljø og lar oss lære av det lokale. Man trenger et rom der man kan puste. Takk til Olav DS for arbeidet med tilretteleggingen.
- Kjell Børge T: Dette har vært flott. Har vært det før også. Nærheten til BD gjør at en forstår hverandre bedre som konsulenter. Anbefaler sterkt ambuleringen til BD. Viktig å vite det i god tid. Samlingen i forkant for konsulentene er også viktig.
- Knud J: Det oppleves som positivt at konsulentene har hatt en dag i forkant. Viktig å ha dette til å lufte, for det blir mindre plass til det på selve samlingen. Oppfordrer til at for-samlingen for konsulentene fortsetter.
- Marianne K: Programmet har vært veldig fint og stigende. Savner det å bo sammen.
- Åslaug E: Opplever kryssende interesser. Det er viktig å være i BD-rommet. I forberedelsene snakket det regionale SMM om å bo sammen, dra til Munkholmen, osv. Men dette er ikke en "tur".
- Arnt J: Det er viktig å være sammen med dere.
- Kjetil A: Merket på stemningen at konsulentene hadde hatt en dag i forkant. Positivt.

Tidspunktet for neste års fellessamling ble fastsatt til onsdag 13 til torsdag 14. juni 2007.

T.L. ref.

